Контрольный экземпляр

ОКТЯБРО ХЬАКХЕЛЛАР

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхетал!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 27 ОКТЯБРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 129 (6851). ◆ Мах 3 кап.

СИЙ ДОЛА НИКЪ

НАЬНА меттала газет арадалар — Сийлахь-боккхача Октябрах, Коммунистически парте ленински къаман политиках хьадаьннача беркате мартбаь варгаац. ГIалгIай къаман историена сийрда оагIув хина юкъедахад из ди.

1923 шера ЦхьоалагIча мел араяьннача шиъ хьалхарча номер тIа «Сердалоси» яздора: «...Саг юхадийнавар мо хIема да, тоIадаь даьккхача вайга советски Iаьдало таханерча дийнахьа кхачийтар — вай йовзон ди хьахилар... Даьказала хилва дунеи тIарча пролетарията баьчча — Ленин!

Мотти сийрдабоаккхаш къегаьда вай газет — «Сердало»!

Наьна меттала газет араданарах цу хана наха мел боккха кхаь хилар къаьгга хьагойташ я «Сердало» 40 шу дизара зетаьнча номер тIа араьнна поэта Хь.-Б. Муталиева статья. Цо яздора «Аллах кхолладеннача дийнахьа гIомарий ара хьогала кхакхварзаваьнчул тIехьагIа шийлача хьеста тIаньйсвеннача мехкьаьчочое тара дар тхо... цу деношка, занеза баяв доахадарах шоллаш ленинача кулгаеца зтара хьала «Сердало» оагIонаш хьалаьнча хана».

Из ди къаман цIей сенна деадир ГIалгIайчоа шийхьегамхоала. Наха шоаьна кхьаьа дохкар, газета нийцца доахар.

Шийна парте тIадилла доккха декхар сийлеща кхоачашдеш хьадениад «Сердало» шиъ хьалхарча номерагара денз. Цо хьинара дакъа лаьцад ГIалгIай мехкахоазуг-дешар доаржадеча, керда социалистически вахар дуллача, из чIоагIдача, парте ленински политика наха дIайоазийтача. Бешта аьлча, «коллективни пропагандиста коллективни агитатори хилла ца Iеш, коллективни организатор» а хинный.

Городашн юрташ, кIаьтта иштта промышленностан ахаркой боахамашкаш юкъера буэзмаш чIоагIдара, коллективни юрта боахам хьахилара геттара боккха поархIем болаш хинный коопераци. 20-ча шерашка «Сердало» никъстта ... оаш хинад ленински кооперативни план кхоачашьяра. Цудухьа цо дукха дуццаш хинад цу дешаш кооперацин ерах ньеча наха доале беркат, парте юрта чаккхоаза политика дIайоазийташ хинный. Кулакаша, советски Iаьдала духьаларча къачча элементаша кооперативни организацешка пенадеш кийна зуламе гIулакхаш къегучадахад, царца нахе къовсам лоаттабьаб.

Советий Iаьдан дахкача хьалхарча шерашка ГIалгIайчоа партийни а советски а органашта хьалхашка паьттена кертерча декхарех хинад тайп-тайпарча бандай кир ховдадар, моллаша, шейхаша лелабу тийша бола юзатохар, вайнахьа кхалнах дешара, балка, общественни гIуллакхашта юкъеозар, уж аорзде даь хана денз тIалаьттача Iазапе кIалхарбахар, боккийчарна а нагийчарна а хоазуг-дешар хьехар. Уж сий дола декхараш кхоачашдеча хьалхарча мугIарешка паьттад «Сердалох». Iа акъ йоккха профессиональни гоэал хиннаеце а, бакъда, къача наха ирах пуш дена вахар дег чу «хьоавалдаь» тIанеца, парте никъ биэза чаккхоаккха нигат даь хиннаб цу заланча шерашка газете бола баь журналисташ кулакий а бандитий а топехтопчек кхерабенна тIехьашкебаргболаш хиннабец. МоллагIчо, негехьа из Iаьдаьца нийкарло йолаш вале, къача наьхага кхаьчача ирахе дуьхьал вале — меттахе тоаш хиннай!

Цу тайпара бола белга дIадахаш хиннав «Сердало» эггара хьалхара редактор Мальсагов Заврбик.

«Сердало» историена сийрда оагIув хилла юкъедахад юрта коллективизаци чаккхойккхача, хьалхарча пхийпетташ шерашка цун раьсальноревски витива а журналисташта а карагIдаьннар. Юрташка балача кха коллективни боахама совленаш дIайоазийтар цар, колхозеш вIашагIьехкара уж тIахьехаф. Тайп-тайпарча моастагIаша къайлагIа леладу бIеха гIуллакхаш гучадаьхар. Кердача тайпара бола бе Iомаборе колхозхой. Къаьстта теркам тIаухийтар техника караерзаве наха новкъостел дара, керда культуреш лелае уж Iомабора.

Газето дIайхеча дешашца хестабора стахановцаш, къахьегама ударникаш, цар опыт дIайоазийтар.

«Сердалос» геттара лоархIаме ветам яздора керда саг хьалкхоарах, халхьашта юкъера доттагIал чIоагIдарах, къахьегамхоашта коммунистически кхетам баларах.

Сийлахь-боккха Даймехка тIом бахабеннача хьалхарча деношка денз наьха дегашка патриотически уйлаш чуйоссадора, социалистически Даьхе лораеж уж гIоаттабара, тыл фронтех цхьоагIо чIоагIъяра, вай бIухоша наьрагIдуэла турпала гIулакхаш дIадоазийтара, фронта мел эшар Iалашдара деррига низаш тIадерзадеш редакце.

«Сердало» журналисташа а цун авторски активо а лораеши сий деши дIахоккхуьъ кхоаэткхе шу хьалха хьагинна газета традицеш. Бахарца гIа бахар, пятилеткена зеданаш толамо кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIа бахар, советски наьха вошал чIоагIдара даим йоаиво ар, вай заманца тарпуш доацача гIуллакхашца къовсам лоаттабар, дика мел дар а керда мел дар а хьалкхоадар — шийх сийлен декхар дерзI цун коллективо.

Парте XXVI съездо, «Идеологически, политико кхетама бола дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК сошаммо дIадехачунга хьенжа бола эргабоахаш тоабара дикка гIуллакхаш чакхдаьхад редакционни коллективо.

КПСС ЦК ноябрьсини [1982 ш.] июньскинг [1983 ш.] Пленумаш хиннача тIахьагIа газето дукхагIа уйттаду къахьегама социалистически дисциплина чIоагIъяра, тIадиллача гIуллакха хьакхара наьха бехктокхам айбара, хIара участке порядок оттаяра, планаш а социалистически декхараш а кхоачашдара хьинъехьара дешаш, дукхагIа дувц язье хьалхолаттарех, цар опыт массане дIайоазийта гIерт.

«Сердало» коллективана дика доаз шиъ балха тIара кхоачамбоацараш, дамза дисараш. Цо деррига а дергда бола цIенхаштта тоабара, областной партийни организаце хьалхашка уйттаду бехктокхаме декхараш сийленца кхоачашдара.

«Интернациональни кхетам балара дакъе, берригача идеологически а наха юкъе беча политически а балха санна, доккхий декхараш латт вайна хьалхашха. Вайна карагIдаьккхар тешавеш, хоадам боллаш дIахьоккхар, вахаро даим уттаеча кердача проблемий цIенхаштта анализ яр, уйла а дош а керда хилар — из ба вай ерригга пропаганда эргайоаккхаш тоаярга бода никъ, из хила еза даим бакъолувш а реалистичнии а, хIаьта иштта наьха терко тIаозаш а цар кхетаеш а, долче, шийх пайда дукхагIа хьабоалаш а».

Ю. В. Андропов.

ХУДОЖНИКА З. ЭСМУРЗИЕВА ПЛАКАТ.

Салман ОЗИЕВ

НАЬХА ДЕГАШ ГIОЗДОАХАШ

Гоназь боаде, —
Боккха Iоткъам
Iовшаш бар вай
ГIалгIай мохк,
Хозар воацаш
Цо бу лоткъам,
Денна диннъуш
ТIеро доах.

Наьна меттал
Дацар йоазув
Эрсий дер хоар —
КIезга вар.
ЧIоагIа дар из
Боадан доазув,
Дешарех лаькъ
Хьегаш дар.
Боаден юкъе
Яьнна сердал,
Къаьстта сийрда
Лепаш аул,

Гаьна хилча
Ю из теркал,
БеземагIа а
Из къьмул.
Наьха дегаш
Ше гIоздоахаш,
Арадаьлар
«Сердало».

Боадан лордув
ТIеройоахаш,
Йоаржайир цо
Сердало.
Нохкермоза
Зиэа санна,

Цо тIаззар
ГIалгIай къам
Массане а,
Раьза хина,

ЧIоагIа боре
Парте хам.

Iарбий къаьнар.
Дешар хоараш —
Цу кердачун
МоастагIий —
Духьалбаьлар,
Лестош ковраш,
Кердачун уж
Ма гулий.

Iарбий дешар
Дийшараше
Сий ца деш, из
Юстардоах.
Дунеи дикаш
Диараше
Укх вай кердаче
Йоазох йоах:

«Тайп-тайпара
Дунеи Iилмаш
Цунца Iомо
Тарлургдаш.
Цу дешеро
Вай адамаш
Хьаькъал тIа а
Доалоргдаш».

Iарбий дешар
Дийшараше
Бусулба ди
Хьалхабоах.
Сердало
Ца йийзараша:
«Вай бусулба
Дале, — йоах, —

Вайна эшаш
Дац из дешар.
Цо нах дин тIара
Боахаргба.
Хьекъал Iомо
Вайна эшар
Вайна юкъе
Долаш дац».

Къахьегама
Адамашта
Дар из дезар,
Мерза модз.
Шоашта дешар
Деннараша
Цар кIанз лоацаш
Доахаш хоз.

ЕрригIа из
Духьале къегъеш,
ДIачахкадьлар
«Сердало»,
Къахьегамхой
Дегаш дIоаздеш
Йоаржайир цо
Сердало.

ЦIЕЙНА НАКЪАДОЛХАШ

Грозненски «Автоспецоборудоване» яхача опытно-экспериментальни заводе арахецаш я паччахьалкхен дикала Знак тIайола пхе тайпара изделеш. Царех да «П-310» яха цIара-цIураш, йиъ тайпара, подъемникаш. Заводе арахецача ерригача продукцех 57 процент яр лакхерча категорех хьаеш я. Цох дукхагIъяр лоакхо арахьарча веларашкха долча мехкашка дIакхухьийташ я.

Дикен тIехдинея продукца арахецарел совгIа оасаре къа а хьег предприятие боакхоша. Товарни продукци мавхала яккхара нтт бетта план хавал цхьайтта ди хьалха кхоачашъяьй цар. Цу деношка паччахьалкхен комиссигIа лаьрхIачул совгIа цар маьхала йоаккхаргъя бIаьш тоараш сомий мехха тайп-тайпара продукца.

Социалистически яхье хьалха а латташ пятилетка дийлагIча шера календарагIа къахьегаш я Федоренко Анатолий Андреевич коэрте латтача коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи лелаеча токарий коллектив цхьайтта боахаш. Царех ба слесарий - сборщикий бригадир В. Р. Гросс, электросварщик Р. Р. Ирлазаров, электросварщикий бригадир В. С. Турашин, шлифовщик А. М. Кравец токарий бригадир Ю. М. Гечебаев, кхыбараш. Уж берригаш а шоай тамагIа а долаш продукци хьае боккъо лекха ба.

Б. КОСТОЕВ.

ТАСС ЗАЯВЛЕНИ

25 октябре суверенни, шийна лоIамеча паччахьалкхенна Гренадана духьала герзаца кийчъяь интервенци яьй. США тIема кемашца хьая а лоацаш гIайрен тIа Iохайшиб американски десантникаш. Уж цига чубахаб Гренадерча американски граждани кхерамзале Iалашъяра болх, аьнна доаца бахьан а даьккха, царна кхераме долаш — цу хьагIехьа гренадски Iаьдалаша дукхьал дIа а аьннадар — цхьаккха хIама доацнага дина хоншие. Цу цхьан хандина Вашингтоно йоах уж гIуллакхаш «сага боккъоний» боакхо яра деш я ше.

Цу тайпарча хабарел эхь доацашагIа а ши духьа дуцаш а фу хила йиш я, «сага боккъоний» хьакъехьа йоакхо ю яхаш бахьан а доахаш парлата, суверенни долаш даха гIертара йола бIарччача халкъа боккъо цIийла керчае гIертача хана! Ма дарра аьлча, дуццар да мацар безача зIамигача, цхьанена а цхьаккха хIаманца а кхерам тIатувсаш боацача мехка халкъа духьала яьча герзашца кийчъяьча дукххьаларча агрессех. Да лерхIар — цига йолаш йола общественни строй йохаяр, Вашингтона ловвш йола порядкаш цига новкъостелца гренадски халкъа кочйокха гIертар, Латински Америка паргIато еза кхыдола халкъаш, уж хинна а на Iеш, кхерадар.

Гренадена духьала ше лелаеча гIуллакхаша Америка ВIашагIкхийттача Штаташа хьахьокх массане а тIайлица йолча дунеи халкъашта юкъерча боккъон нормаех вIалла дош ца хетилга, бIехьо ВIашагIкхийттача Къаман Организаце устава лакха принципаш. Мехкаш дIалувцара даьккъе шоаш дерхIараш кхоачашдар духьа шоай лоIаме дегIадахкара йола халкъий боккъо териал ца е дерхIаш Вашингтон хилара боккъенца тешал деш хIама да из, гучаьха а аь дайна а духьала яьнна халкъий лоIама, дунеи общественни мнена.

Бандитий хьисапе Гренадана чухьехкаро долча тайпара хьахьокх мапара гIулакхан халкъий паргIатонех, хIанзарча американски администраце дунеи халкъашта юкъерча гIулакхашка лелабеча наькъо кхерам бахьаш хилар.

ТАСС-а дIахайта тIадоккадаьд. ВIашагIкхийттача Штатий Гренадана духьалара агресси Советски Союзо хьалда харцахьа лоархIияген дунеина а адамена а духьалара зулам санна дола сий доацаш гIулакх долгех.

Ерригача паччахьалкхенийн халкъийн декхар да Вашингтоно шийна ловчча тайпарен законагIа доацаш лелаеча гIулакхашта чIоагIа духьала дала, гренадски халкъа га даккха.

Гренада халкъа духьалара агресси соцае еза, оккупанташ цу шийх лоIамерча паччахьалкхен доазоп тIара Iадаьлате сиха арабоала беза.

Миштта кхоачашду декхараш?

ЛАЬТТАН ЙОАКХО ЙИЧА...

ЯЛХ БIАЬ гектарех хIаранена тIара плавал 3,1 центнер дукхагIа долаш ка бола ялат чуэра укх шера Шалински района «Курчалоевский» совхоза кхаш леладераша. ТIадоагIача шера тIайла декхараш кхы а лакхагIа да. План 23 центнер йолаш хIара гектара тIара 30 центнер ялат чуэца дош дениад. ХIаьта фу даьд тIайца декхар кхоачашдара?

Совхкарчул 200 гектар дукхагIа а долаш агротехнически толашагIа йолча хана дIадийнад 800 гектара тIа ка бола ялат.

Цу толамга кхача карагIдалийтар ялат дIацера вIашагIъедлача комплекса ерригача звеноша мел йола тоьрачаш оарцагIъяьха къахьийга хиларо.

Масала, лаьтта кийчдеш хинна звено. Цуна юкъебоагIар шоай балха боккхий говзанчаш. Гурахьа дув ялат дIадера хьакъоастадаь кхаш, цу тIа кхееш хиннача культурех мукъадоаллаце а, юкъе йоккха юкъ ца йолийташ, цу сахьате ялх агрегатаца аха доладир цар. Лаьтта хьаьндара органически минеральни удобренеш а товсаш.

ГIаьххача хана догIаш ца делхаш докъаденнад лаьтта. Цулухьа йоккхий галаш юсар тракторашта тIехьа. Иштта аьлача кхай тIа ялат дIаде доладича дикайга сатувса дезаш дацар. Из кхета а деш лаьтта оахача агрегаташта тIехьа из цамцаданкхара, кийсдара деза дисаш дола маккхаш, катокаш араьхар кхай тIа.

Уж деррига балхаш нормаш тIехкхоачашъеш, ханал хьалха чакхдьхар механизатораша Алхазуров ИбрахIама, Барахаев Сайд-Махьмада, Мусаипов Увайса, Абдурашидов Сулеймана, МагишевгIар Ризванев Салманен. Цар сийна васт-каста айбора совхоза керттерча усадьбе цIе байракх, дезалашка ухийтар уж къахьегама толамашца даькъала буша телеграммаш.

Лаьтта кийчдеш хиннарий сийна хетаяьча собране, ялат дIаде арабоала безача механизатораша дош делар цар санна хьинаре къахьега. ХIаьта шоай дош кхоачаш а дир.

Ялат дIадуаш боахкача механизаторий Алиев Iумара, Сатуев Самраде, Аблурахманов ХIарона, Айдамиров Сулумбека къахьегам даьнъала буцаш, цар дезалашка кхухьийтача телеграммаш тIа хоза хеташ кулгаш яздора совхоза директора Алавдинов Iаьлас, парткома секретара Тайжасханов Алимжана, профкома председателя Дедиев Баарудина.

...ТIехкьарча кийнахьа 70 гектар долча кхай тIа арахьар механизатораша шоай агрегаташ. Нормашка диллала, ди доаде дезар цар из кха дIадуаш. Цхьабакъда, делкъа ца хьатIаккаьчача из боаккх бах баьнниаб, аьнна хоам бер отделене агронома Саидов Абубакара. Ялат мел хина дIадийнад хьаьна ваха боахама агрослужба кулгалхо Умханов Джаарс, бIаргадайначоа раьза хилар.

Из толам баьккхаро массареа дукхагIа сеаьльцаш гIадбиаб аьнна хетьара. Самукъа къегаш бIаргаш болаш, белакъежаш латтар БагадуровгIар къона ШапиIат, Хеди, Забу, Тутаева Зара, совхоза Сийлен уяга тIа хьалтохара фотографо цар сурташ довхаш.

Ялат дIадийна даьнна дале а, кхашкара балхаш юхесовцаш дац. БIаьсти юхча культурашта эаби лаьтта оахилга из хулла дикагIа йолча агротехнически ханашка чакхдаккхара берригашоай теркам тIабахийта къахьегаш ба хIанз Курчалой юртара механизатораш. Шоашта хьалхашка декхар оттадаьд цар деррига 1402 гектар лаьтта 1 ноябрь хьатIакхоачаш лаьба аьха даккха. ХIанз 60 гектар йисай. Из ворхI тракторца йисача хана аьха Iедала шоай низ дIахоачаргхиларах шеко яц механизаторий.

С. МАГОМАДОВ.

60 БОАДОН ПОРДУВ ТӀЕРАЙОАХАШ

МОРХ ХЬАЛЪАЙЕННА ДИ

ХӀАНЗ сакъердаме хурга сона, бӀаьшерашка паччахьен бӀаьхийча наькан боадонна кӀалдаьлла гӀалгӀай халкъ мишта хьалгӀотташ доагӀа а цо ший керда, ираза вахар мишта хьалду а, аьнна болалоштен ахархоштен шийна йоазонца дӀадувцам. Иштта аьлар «Кавказе» аьнна цӀи а йолаш, «Правда» яхача газета тӀа 1920 шера 24 августе шо язъяьча очерка тӀа советски йоазанхо а общественни деятель а хиннача А. Серафимовича.

Цо наха ираза вахар хьалдара гӀулакха. БӀаьшерашка боккхача Ӏоткъама кӀалдаьллача дӀаяьнача гӀалгӀай халкъа эгара хьалхагӀа культура хьакхолла езар. Из культура хьакхолла йиш яцар нахьна меттала дешар – йоазув цо хилча. ХӀана аьлча, цу хане дерригa газеташ эрсий меттала арадуйлар, хӀаьта уж деша а цар фу йоах хоаш а нагахьа саг мара вацар.

Цу хана массайолча оагӀорахьара пайдане дар латински ларда тӀа оттадаь алфавит. Цудухьа Къулбаседа Кавказе декана халкъашта юкъе эггара хьалхагӀа гӀалгӀаша къатӀаийцар Мальсагов Зоврбика латински ларда тӀа оттадаь хиина алфавит.

1923 шера 1-гӀа май гӀалгӀашта хилар дерригача къахьегама халкъий юкъера деза ди сана хиина ца Ӏеш, бӀаьшерашка цар бӀаргаш тӀа илла морх хьалъайенна ди. Цу дийнахьа араьлар нахьна меттала долча «Сердало» газета эггара хьалхара номер. Боарам болцаш гӀадбехатӀаийцар из къахьегама гӀалгӀашa. Дог хаппа мара ца тешаш, боккха хьаь кулар нахьна меттала шоаш кхетадеш дола газет дешаш хезача. Из деша хоӀча а ца ховча а вӀаши кхеташ доӀар.

Цхьабакъда, «Сердалонна» юкхьанца тайп - тайпара моастагӀий духьалбаьлар. БӀаьхийча наьна моллаештен дика хоера нахьна меттала долча газето къахьегамхой культура дегӀайоалаергӀоага, къахьегамхой боацабеш дола гераз цо шоай бера доскихьаргдолга. Цудухьа шоашта мел мога духьале йора цар кердача дешара.

Цу моастагӀаша еш йола духьаленаш кагъеш, царцарча къовсамах котдуалош, тоадела «Сердало». Из когдаьлар къахьегама гӀалгӀашка из дукха дезандаь, цар цу кердача дешарех шоай культура лакхъергйола низ лоархӀандаь.

Ленина партеи цо кулгалдеча Советски Ӏаьдалои вах тӀахьехар нахьна меттала дола дешар-йоазув хьаллацара, наха юкъера дешар ца хар дӀадаккхара, халкъа культура лакхьяра. Цу гӀулакха юкъе дакъа лоацаш вар нахьна меттала дола дешар-йоазув дегӀадар лоаш мел вола саг. Со а юстара вацар. Цу гӀулакхо тӀаьхьехам беш яр 1923 шера хьехархой курсий балха хьажа венача, нахьна меттала доле алфавит оттадаь а цу дешера лард елла а воача Мальсагов Зоврбика, цигга ше хьехийллача хьехархой собране лакха мах беш йийца йола «ГӀалгӀай боккхийча а кагийча а нахага» аьнна цӀи а йолаш из язъяь йоккха статья - тӀахьехам. Из кепатехар 1923 шера 17 июне арадаьннача, № 4 йолча «Сердало» тӀа. Из статья бахьан долаш сона Ӏарбий дешар дукха дезарашка иппарий вӀарцхаьаш-м Ӏийттар, бакъда, со цар лорзагӀ-м ваккханзар.

КЪАХЬЕГАМА гӀалгӀашта шоай нахьна меттала дола газет а дешар а дукха дезилга гучадаьлар, из ардувла доле ма делла а дукхазча юрташкара нах шоай статьяш заметкаш яхьаш газета редакцеха болабалар. Дешар - йоазув ца хоаш бола кхийна маӀа нахи кхалнахи оагӀув ца оаш, вӀаши ца къахкаш, ликпункташка деша аха болабалараз. Газет дешараш а цу тӀа корреспонденцеш язъераш а ди тӀаьха соабувлар, цунга хьежжа газете тираж а лакхлора.

Культура езаш мел воле гӀалгӀа наха юкъе «Сердало» газет дӀадоаржаде гӀерташ вар. Цу газета нах хьабелара кампани дӀаяьъа а из юрташка дӀаяхийта а дезаш йола пункт Назрань - Вокзале юкъ ла, чуйна болх беш воаллача Мальсагов Лорсага цхьаь саго хьаттар:

— Къа-м чӀоагӀа ма хьегий Ӏа, алап, фу доагӀа хьона Ӏа бечa балхах?

— Сона доле алапи — из газет назаге дӀахьачар дакъ, — аьнна жоп делар Лорса.

Цу тайпара уйла йола нах дешгар-дешга соабувлар. Цу нахьа балха хьакъехьа «Сердало» редакцега» аьнна цӀи а йолаш 1924 шера 29 октябре арадаьннача «Сердало» тӀа из язъяь статья кепатеха арадаьлар.

Наха юкъе беча балха а сийлехь - вокзахча баьчча Ленина хьехамаш наха юкъе дӀадоаржадара гӀулакха а партен Советски Ӏаьдален тахкакийе гӀонча хиина дӀаяттар цӀенкха а йоаргйоаца сердал халкъа пуш доле «Сердало». Из сий дола болх цо болабаь хӀанз 60 шу дизад.

Хьайцара нахьа безам соабоалаш, наха юкъе кхетаме болх шерра боаржабеш, республика къахьегамхой балха хьинар айдеш, зуламхоштен шира Ӏадатех лекадераштен къиза къовсам лоаттабеш, халкъа вахар ираза дара Коммунистически парте беча балха массаза а гӀонча долаш, хьай сердал массанахьа дӀайоаржеш, вай халкъа цӀенкха а лакъаргбоаца ираза хьаст хиина, хьо дӀахьалха ахар лоа сона сий доле «Сердало»!

Никъ дикъаьа хилба хьа!

С. ОЗИЕВ,
«Сердало» газета къахьегӀа вола корреспондент.

ВЫШЕГУРОВ Муъмин

МОАСТАГӀАШКА

Сонта бад са ноких,
Къизал е хьагӀ,
Бегъда, шоаш, яхиц
Са нахьа дегишка.
Тхона дезар —
Адам ирaзe дахар,
Лаьтта машар хилар.

Аьха, тхо гоама долаш,
Ӏаьрика шонь бахьаш
Тха мехка венача
Бекхаме мый
ГебагӀий кулла
Юхаьоргба оаха.

ВЕТЕРАНА КЪАМАЬЛ

Со — тӀема ветеран ва.
Фашистех дийтав со
Даьхе бахьан.
Сона дайнад хийла
Адамий цӀийне
ЦӀийдаь лаьтта,
Молхан кӀуро
Ӏаьржабаь нах.

Со — тӀема ветеран ва.
Денна лоадлуш латт,
Тха — ветеранаш,
Вахара ха...

Лаьттара нах!
Дезар сона хакха:
Тхоа тӀехьагӀа цуй,
Сигала нех хьежа нах,
ТӀема ветеранаш
Ца хилар цӀаккха.

ХАЛКЪА ДӀАДЕННА ВАХАР

КЪУЛБАСЕДА Кавказе Советски Ӏаьдал эттачул тӀаьхьагӀа ший берригa низ просвещенена тӀабохийт Мальсагов Зоврбика, Нохч - ГӀалгӀай чу культура сихе дегӀайоалаш эзаш хиларо хьайкашка уттаг дора тайп-тайпара, тӀехьатетта йиш йоашаш доль дуккха дешаш.

1920 шера гӀалгӀай графика оттаяра эша материалаш гуйтыра З. К. Мальсагов председатель а волаш йола комисси хьаьрах йола решени тӀаэц ГӀалгӀай исполкомо. 1921 шера оттаь проект къоабалйир Горски АССР халкъа комиссарий Совето могадир дерригача лоаман халкъашта шоай йоазоний алфавитии кӀийла цунах елга. Цу тайппара, Къулбаседа Кавказе массанел хьалха ГӀалгӀай мехко тӀаэц Зоврбика оттаь латински хӀийле а йолаш доле алфавит. Йоазув хьадарах хилар гӀалгӀай къаман культуре дегӀайоалаергахьа баькка Ӏалаьмата лоархӀама гӀа. Цо йохаю йоазон дакъьера моллай монополи.

Цу шерашка Ӏалаьмата болх ба общественни, Ӏилман, просветительни балхаш ду Зоврбика. Символически хӀама да Мальсагов Зоврбика хьадаьча а из хьалхара редактор хиннача а «Сердало» газете хьалхара номер 1923 шера 1 мае — Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой солидарноста дийнахьа араьнна хилар.

«Кураза Зоврбиц дика хетеш вар газетиш гӀулакхаш, — дувц «Сердало» хьалхарча наборщица цхьаьне, А. Каримова. — Цунна дика довзар дерригa наборни керта йоа эош ду шрифташ, юкъерча лоацаш ше кулгал дора газета верстка еш, накъа дог цӀена долаш, цар уйлаш кхетоеш дика новкъост вар. Редакце къахьегаш болча нахьа балхах дог долийта, цар хьинар ейда хоара Кураза Зоврбика, хӀаьта цар чӀоагӀа сий деш а вар».

Халкъ чӀоагӀа баркал долаш дар партена а правительствена а цар гӀалгӀай культура дегӀаяздаро эша хьалаш хьадарах «Оаха дӀайха моаршал доль хьийт, хӀаьта чӀоагӀа баркал а оал вай гӀалгӀай йоазув хьадаьча Мальсагов Зоврбика», — аьнна «Сердало» газета тӀа арадаьннача письмо тӀа Барсукерче наха.

ГӀАЛГӀАЙ мехка партийни а советски а органий гӀонца «Сердало» газета гонахьа хьаьхул гӀалгӀай хьехархоех, избачех, йоазув ца хар дӀадоаккхаш барех, коммунистех, комсомольцех латта корреспондентий актив. Болхлойн ахархойн корреспонденташта юкъа белгалбоал литературни говзал йола нах. Кагирхошта, лоаман кхалнах, комсомола, избарашта кхетам балара боккхаме лоархӀаме йола литературни оагӀош арахха йолапу газета редакци.

ЧӀоагӀа къаьхьег Кураза Зоврбика кепайоазон базе хьейра, редакце корреспондентски актива юкъа дукхагӀа болхлойн ахархойн чуозара.

1920 шера дена бу Кураза Зоврбика халкъа образоване органашка болх. Из хул хьалхагӀа ГӀалгӀай халкъа дешара окружной отдела заведующи. 1923 шера Горски АССР просвещене халкъа комиссар хул цунах, хӀаьта 1924 шера хьехул ГӀалгӀай автономни область, халкъа образоване областной отдела заведующелла хорж З. К. Мальсагов, ГӀалгӀай областной ревкома членалла а хоржаш.

Цу шерашка цо кулгал а деш хьаелла школаш, вӀашагӀьеш йоазув ца лар дӀадаккхара пункташ, хьаелла йоацача хана йола хьехархой курсаш. Учебни литература доацаш хилар а хӀаьта хьаеллаш йолча школашта из чӀоагӀа эшаш хилар а баьхан долаш, юхханенцарча гӀалгӀай школашта доле эггара хьалхара учебникаш оттаду З. Мальсагова. 1924—1925 шерашка къахьеттане изданех арайоених цо гӀалгӀай а эрсий а меттала шийца словарь а долаш «ГӀалгӀай метта грамматика» яхаш йола монографи. Цу шерашка араюл цун «Нохч-гӀалгӀай мотти литературен дегӀаяллара къакъехьаре «Нохчий юкъара йоазув», «Нохчий халкъа стих», «Нохчийн ГӀалгӀайн мехкашка бу культурни болх» яха статьяш, балхаш.

1924 шера апрель бетта хьаю организатор а председатель а З. Мальсагов хинна гӀалгӀай литературни общество. Цо шийна чуззар областе дерригa творчески низаш: яздархой, Ӏилман болхлой, педагогаш, студенташ. 1924 шера гурахьа Къулбаседа Кавказе лоамерой краеведчески ассоциаце учредительни съезде къамаьл деш З. Мальсагова аьлар: «Цу лоацчача хана общество баь карттера болх ба дуккхача къахьегамхой терхам шоай йоазув хьадара тӀаозар. Цо хьаду краеведени дегӀаяра эшаш дола хьалаш».

Цу шерашка язъю З. Мальсагова лоаман нахьа вахарцера карцахьа, эхь дайна гӀулакхаш гучадоаххаш, уж во хилар хьагойташ, прогрессивни дараш хьаллоацаш йола ший драматически произведенеш.

1926 шера, просвещене гӀулакх ГӀалгӀай мехка дика вӀаштӀехьа а даьккха дӀадоладелийта ваьлча, Ленинградски университета языкознани материальни культурен факультете деша вода Кураза Зоврбик, цига цо Ӏомаду иберийско - кавказски Ӏербийн метташ. 1929 шера, университет йисте а яьккха, цӀаенначул тӀехьагӀа ше дийна меллаш (1935 шера 14 мае) Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма - тохкама институте директор хул из. Дукха Ӏилманхой а хьалха латта общественность а шерра цун балха юкъеозар бахьан долаш Ӏилман уйлей юкъматтиг хул ГӀалгӀай Ӏилма-тохкама институтах.

Ше дунен тӀа хьакха башха йӀаьха йоацача эррига хана шийна халкъа просвещени дегӀайоалаяра къовсам лоаттабеш хьаьера З. Мальсагов.

З. ДЖАМБУЛАТОВА,
Нохч-ГӀалгӀай АССР Ӏилма заслуженни деятель.
СУРТА ТӀА: З. Мальсагов.

ТХОНА ЛОВРА

ШИЙ оагӀош тӀа дукхача темаех дувц газето. Цхьаццайола материалаш йийшача наьха самукъа а доал, царох пайда а эц. Цхьабакъда, цу тӀа дукхагӀа моралагӀа лаьца дийцача бакъахьа кетар сона. Дуккхача кхалнаха ловра да алa йиш йолаш а да из.

Ши-кхо шу хьалха кӀезиг-дукха материалаш арайийлар «Сердало» газета тӀа цу темана хетаь. Дуккха а моттигаш нийслора наха газета уж номераш хетташ. Кхычахьа а сенна, вай республике а нийслу заменца терлуш доаца мӀарча гӀулакхаш балха тӀа, доала, гаргарча нахаца леладу моттигаш.

ХӀаьта нахьна меттала аьнна дош чӀоагӀа ма дий. Цхьаннешинна воча кӀамац шийна хетар аьлча, эхь дийта а новкъа вовлаш а сиг вочунна чӀара воалаш а ма хулий... «Юв» яха раздел хаст-хаста арахха хьежа база «Сердало» журналисташ.

Бакъда, из дац дийнача кехах, царна карагӀдувлача хоза ча гӀулакхех йола материалаш тхе еша безам бегӀац шийга. Денне а дац. Дика язъяь очерк, производствера кхоачамбоацараш гучадоаха корта бола корреспонденци хоза хетаьш оаергьа оаха.

З. МЕРЖОЕВА,
Грозненски швейни производственни объединена № 3 йолча цеха кӀаьнвя тега моториста, Ленински райсовета депутат.

ГӀАЛГӀАЙ нахьа меттала литературе «Сердало» газети вӀаши ханнара да, шела вахь шин воаша сена. Газета новкъостаца хьаьилар гӀалгӀай хьалхара яздархой, цун оагӀонаш тӀа кепайийттар цар дукхьашара произведенеш. Цудухьа «Сердало» газетах тешшаме ала йиш я, из гӀалгӀай литература хьадола-лучча наьттад, аьнна. ХӀаьта из ший дика а бариата а традици — дӀабоалуш болча къонача яздархошта новкъостал дешa, уж хьалкхебалга цо дӀахорчa хана а йиьер. Из уйла дагайосс сона массаза а «Сердало» тӀа керда литературни цӀи бӀаргегӀача. ГӀад а вода. Сона дагайоа гӀеннаp тӀаь пахь шу хьалха сай дукхьашара дувцараш газето кепайийтта ха. Сона цу хана хийтача бесса, дика вета зургда-из хӀанзарча къонача авторашта а, шоай цӀи газета тӀа бӀаргегӀача!

Газетаца дувзадена хинад гӀалгӀай яздархой творчески вахар, уж бароигаш хӀама хинабац аьнна цун редакце болх беш хиннаб. Со а хинная сай литературни кхоллама нахьъа юкъа «Сердало» болх беш. Цудухьа цун юбилей со дега хьалхал а хьамсерагӀа, дезагӀа а. «ДӀахо йодаче хана а халкъа вахар хьегойта къьга низга а долаш дехаде хьоӀ» — аьнна лоаца бовхх аз газете тахан.

Республика къахьегамхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам луча, КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхочашъеча, Нохч - ГӀалгӀайчен халкъа боахам, культура, искусство дегӀайоалаеча «Сердало» газета редакце хьинарагӀа даьтьа лекар лоа сона.

БОКОВ Ахьмад,
Нохч - ГӀалгӀайчен халкъа яздархо.

60 ШЕРА БАЬ НИКЪ

ИСТОРЕ ОАГӀОНАШ

Кховла Нохч - ГӀалгӀайчен общественность дезду «Ленинан некъ» а «Сердало» а газеташ арадаьнна кхоазткъа шу дизар.

Революци хилалехьа шоай йоазув - дешар ца хиннача вейнахий а гӀалгӀай а вахаро геттара боккха лоархӀам бола хӀама хилар цох.

Укх подборка тӀарча материалашка вайна бовзийт «Сердалос» хьабена сий дола никъ.

Иньлаг1ча оагӀон тӀа кепатохача «Керттера тема» яхача статьяс дувц халкъий доттагӀал чӀоагӀдеш, къахьегамхошта коммунистически кхетам луш укх тӀеххьарча шерашка бьчча балхах.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ТРИБУНА

Передовой статья тӀа къахьегамхошта доашлош дӀадоа-зийтар газето кхоачашде деза декхараш, уж тӀахьажар цун балхе юкъе аьнаре даьхе лецара. Статья чакхйоалар укх дешашца: «Даьхъале хила дечахьа низ-Ӏоткъама вай дӀалхардаьре Советски Ӏаьдал».

Газета хьалхара номер араьннача денах боккъонца дола халкъа цӀей хилар: наха шоай ла кхаьаш доахар, редакце телеграммаш хьийтар тайп - тайпарча учреждененша а организацеша а, цу ден сийлахьа соагӀаташ а декха гоараш хеккар...

«Сердало» шоллагӀча номер тӀа араьлар эррига налогаш вӀашагӀа а теха цаӀ йола юртбоахама налог къаьрах дувца материалаш. «Сенна эш налогӀ», «Хьенгара йоакха налогӀ», «Фу пайда боал цаӀ йолча юртбоахама налогаӀ» — цу кертерашта жоп таьар статьяшца.

Болхлой классен ахархойн цхьоагӀо чӀоагӀьяра дешаех дувцаче хана нахаз теркам тӀаозаргболе приемаш лаха гӀертар редакци. Цу кхачарча «Сердало» оагӀонаш тӀа бӀаргаго йиш я художнико йилла хоза плакат, публицистически статья, дукха корреспонденцеш. Цар доашхаш дувцар болхлоштен ахаркоштен юкъерча бартцхьоагӀон гӀулакхех, уж хӀара денно дукхагӀа дегӀаухаш кӀаларех.

БӀАРГА белла нӀелг гургбоаца бийса тӀоа сегача сийрдайоалеш сана, ГӀалгӀай мохк сийрдабаьккхар нахьна меттала газет арадаларо. «Сердало» хьалхара номер араьлар 1923 шера 1 мае. Цу хана из дар РКП(б) ГӀалгӀай окружной комитете а окрисполкома а орган.

Октябрьски социалистически революци ялалехьа йоазув-дешар ца хиннача гӀалгӀашта Ӏалаьмата доккха политически маӀан а лоархӀам а болаш кӀама дар шоай газет хьахилар.

Хоза кийчъь араьлар «Сердало» хьалхара номер: хьалхарча оагӀон тӀа дар дерригача дунен къахьегамхой баьчча сурт, «Къахьегама гӀалгӀай» яха корта бола кхайкарал. Цу тӀа йоахар: «ГӀалгӀай метталарча газета хьалхара номер араьннай тахан. Цу ден боагӀача бесса хам бергба вай. ХӀана вайна хьалхацка улл хьаькъала сийрда никъ. ДӀабийца варгвоацаш боккха ба цу дакъе нахьна меттала арадоалача газета лоархӀам. Ӏомаде шоай йоазув, деша вай газетӀа.

Дувца ца хоаш доккхий ду тхо тахан хьалхара вай меттала «ЦӀьолагӀа май» яхача ден маӀан де тхоай йиш хилара тӀа.

Сийлахьа декхар кхоачашде наьха дегаш урувттаду ленински дешаш дукхьашта нахьна меттала еле, ГӀалгӀайчо керда вахар дуллача кьинаро новкъостал де ираз кхьчед газетага.

Хьалдолчар, моллай, шейхий дувьало каг а ец, Советий Ӏаьдала духьале цар леладу тийша балхаш долчо бесса хьагучa а доашаш, «Сердало» доахха дакъа юкъедаьккхьад гӀалгӀай хьем Октябро хьабийллача новкъа декхкара, цуна кердача вахара чам бовзийтара, газета хьалхарча редактора Мальсагов Зоврбика дешараца аьлча кхӀаьзалца уж тӀеклоча ца кхоачча культура хьастанца къахьегама гӀалгӀай бувзара.

ГАЗЕТО лоархӀаме дакъа юкъедихьад республика культура дегӀайолаеш баьча балха. Ший хьалхарча номара тӀара цо тӀеэьйзар беррига гӀалгӀай шоай нахьна метта йоазув Ӏомаде. Газето балгалдаькхар мел эшаш дӀа из, цунга гӀоала эрсий мотт Ӏомабо а оттагӀа хургдолга.

Журналисташа З. Мальсагова, А.-Хь. Гойгова, Б. Котиева, кхычар Ӏалаьмата чӀоагӀа болх бир гӀалгӀашта шоай хьалхара кепайоазув довзийта гӀертеш.

«Сердало» керттера публицист вар цун хьалхара редактор Мальсагов Зоврбик. Кердадар, сийрдадар доаржадара. ГӀалгӀай йоазонхоша къахьегамхой тӀахьехар социалистически общество хьалъеча хьинаре даьла деца. тӀехьадисачунца, ширдаьнначунца цӀенхашта къовсам лоаттаба.

Областной партийни организаце дӀа ма декха, гаьне лоамашка ядача юрташка а хьош хиннай культура. Цун оагӀонаш тӀа кепатеха дукха материалаш я культармейций новкъостаце ГӀалгӀайчен юрташка кета дешар Ӏомадергдоле пункташ хьаеллара.

Доккхал деш хьем боре газето цу ше-

ЛОАМАШКА КУЛЬТУРА ЙОАРЖАЕШ

Редакце айта буьзам лоаттабу газет дешерашца. Уж оарцагӀа боах нела юкъа дешар доаржадара. Боккхача безамца тӀаийцар газет дешераша Е. М. Ярославски ГӀалгӀай Автономни области рабселькорашка дейта кехат. Цо яздора: «Деза новкъостий! Халкъа юкъе сийлахьа гӀулакх да оаш дер... Моаршал да шуга, социализм, социалистически культура хьаеча шерраче новкъа боала ГӀалгӀайчен къахьегамхошта гӀо денаргаь».

«Сердалос» кхебаьб гӀалгӀай дукха йоазонхой. Царех ба Я. Мальсагов, А.-Х. Гойгов, Т. Беков, А. Озиев, С. Озиев, Х. Осмиев, Х.-Б. Мутаиев, И. Базоркин, кхыбараш а.

20-гӀа шераш чаккхдоаллаш «Сердало» тӀа араоела йолалу литературни оагӀув. 1924 шерагара 1928 шерага кхаччанца гӀалгӀай йоазонхой керттера йоазонаш кепадийттад цу тӀа. Цу шерашка наха язъяр З. Мальсагова пьесаш — «Йоӏ йодаяра», «Ткъаь дувцараш: Б. Дахкильгова — «Дакъаш тӀа гӀоала», С. Долтмурзиева — «ЦӀе Берден», «Джайраха лоамашка», «Боара» — И. Ахриева, «Жантира» яха А.-Хь. Гойгова повесть, дувцараш.

Уж дерригa йоазонаш гӀо деш дар гӀалгӀай халкъа кхетам балара, наха юкъе рашка: «...Советий Ӏаьдал эттачул тӀехьагӀа маьре тоара хиннац вай нахьна меттала киншкаш, статьяш язъеш... ХӀаьта «Деша деза» яхача статья тӀа дувцар, хьажа пачхьа хана эшшар накъат-мотт боа ахархой, хӀана аьлча уж кхерама бар хьалдолчарна, паччахьа Ӏаьдала, кхаш. ХӀана кхы тайпара ха я. Цудухьа Советски правительства массанена тоара виннай деша».

Газето шерра социалистически хьаьйоаржийир ликпункташта, юртсоветашта, юрташта юкъе культпоход дикагӀа чаккъякхьара. ХӀаьта хан-ханнахьа хоам а бора из гӀулакх мишта латт гойташ. 1926 шера дена кепаетт культпоход чакхйоалахьача дола кхоачамбоацараш дӀадахара тӀахьеха материалаш.

Парте гӀалгӀай обкомо дена куйгалу газета болх дикагӀа вӀаштӀехьбоалхийта Ӏалашдера. Йоашо ю из боккъонца йола халкъа трибуна а хиина дӀаоттар.

Газета оагӀонаш тӀа керда рубрикаш араела. Масала, «Хьехархойн школеш», «Халкъа дешар», «Боадонца — тӀом!», кхыйтта кхыяраш.

Дешарца, наха кхетам баларца, тӀехьадисача гӀулакхашца цӀенхашта къовсам лоаттабарца дувзадена цхьаькха доккха дегтац редакце керттӀа терко ца еш.

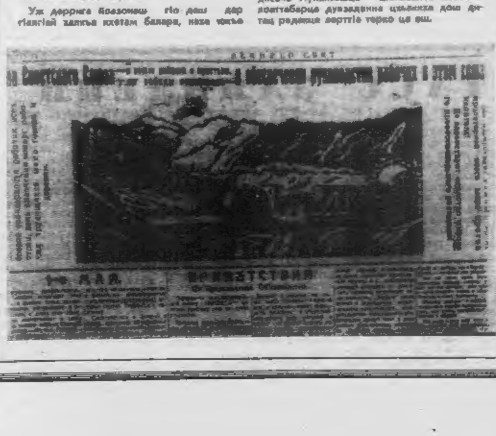

Кхалнаха – паргӀато!

УГОЛОК РАБОТНИЦЫ И КРЕСТЬЯНКИ.

День 8-е марта в Ингушетии.

ПАРТИЙНИ, советски, комсомольски организаца цхьана ГӀалгӀайче культурни революци чакхйоаккхача шерашка кхалсага паргӀато яхара тӀехьа къовсам лоаттабир «Сердало» газето а. Хозача, доккхача вахара некъ тӀа ела гӀалгӀай кхалсага кӀаьд ца луш гӀо даьд цун журналисташа. Цар къаьстта къовсам лоаттабаьб кхалнаха ма могга дуккхагӀа эненеш кхера тӀехьа. «Лоаман кхалсаг, деша гӀо», «Кхалнах дешаш бен», «Цар кхоане дешарца ая яза а кхы тайпа а корта бола материалаш дукха хиннай газета тӀа. Цо дукха болх бора масса моттигашка кхалнаха йоазув-дешар Ӏомадаре пункташ гӀулакхаш тоаде гӀерташ.

Каст-каста «Сердало» тӀа араюл кхалнаха хетаь болхлочун а ахархочун а миӀнг. Кхалсага вахар хьахьокхаш йола материалаш хиннай цу тӀа.

ГӀалгӀай автономни областе партийни организаце массаза терко еш хиннай кхалнаха юкъе болх бу кадраш кийчъяра дешай. Цкъаза газето бӀарча оагӀонаш хетаеш хиннай советски партийни школей курсашка деша бегӀача мехкарашта. Масала, «Хьехара пхийтта» яхача корреспонденце тӀара вайна тоа юрташкара городе совпартшколе деша вахача пхийтта йӀий вахар мишта хиннад.

ТкъоалагӀча шерашка газето хьехар маларгӀа никъ заржача бакъахьа ба кхалсаго. Эггара хьалхарча аргӀан «Сердало» гӀалгӀай кхалсаг тӀаьхьехар деша. Вешта, из-м кхетадеш а дар: «1925 шера ГӀалгӀайче кхалнаха юкъе дийшача наьха процент маӀача нахал кӀеззига лоахагӀа яр». Цудухьа, кхалсагага довккхаш, цо керма дика никъ хьаппоацаш йола материалаш кӀезига хиннацар газета оагӀонаш тӀа. Боккхача безамца ешануш а дега тоам беш а а «Лоаман кхалсага вахар» яхача рубрика кӀал «Сердало» тӀа кепатеха (сурт а долаш) гӀалгӀай йоӀах Д. Базоркинах йола зарисовка. 1920 шера гӀалгӀай кхалнахах эггара хьалха ленински парте мугӀарашка эттай из.

1924 шера парте ГӀалгӀай обкома оргбюро вӀашагӀьеллай кхалнаха юкъе беча балха отдел. Цун хьалхара декхар хиннад кхалсага йоазув-дешар Ӏомадери болх бечоа говзал карерзае гӀо дарь, хӀаьта шоллагӀа декхар — артелашка болх беча кхалнаха шоай боккъонаш а Советски Ӏаьдала законаш а дӀадовзийтар.

Дукха язъйд газето кхалнаха юкъе беча балха отделий гӀулакхех лаьца: «Женотдело гӀо дергда», «Кхалнаха новкъостал ду кхалнаха», «Кхалнаха юкъе бу болх шерагӀа ба база».

ГӀалгӀайчен женотделаша дукха къахьийгад кхалнахьа артелаш, хӀамаш йоаха а тега а школаш, тайп - тайпара курсаш вӀашагӀйоахкаш.

КӀезига хиннац газето тӀа кхалнахьа боккъонаш къаллоацаш йола судебни материалаш а.

ЙОАРЖАЙИР ІА ДУНЕН СЕРДАЛ 60

ТХОНА ЛОВЗА

Т КЪАЬ ялхлагІа шу да «Экажевский» совхозе механизатор волаш аз къахьега. Хьалхарча шерашка хьажкІаш кхееш вар со, хІаьта ухх тІеххьарча барайтта шера — коартолаш.

Сона уллув къахьегаш ба Аушев Юсап, Евлоев Хьажбикар, Итазов Исраьил, Евлоев Ахьмад, Татриев Махьмад, кхыбараш. Цхьа шу дІадахийтац цар звеноша коартолаш ночкахьалкхенга боккхара планаш кхоачаш ца еш.

Уж толамаш даха тхона новкъостал ду «Сердало» газето а. Тха балхаш эгара сихденнача хана кхай тІа хул цун корреспонденташ. Цар язъена репортажаша, корреспонденцеша, дикача нахах оалача дІайхача дешаша къахьегамцара наьха безам сонбоаккх.

ХІаьта а, сона хетачох, хьалхалаттарех яхьаь цхьайола материалаш сага оамал а цун гІулакхаш а кІоарга довзийташ хилац.

А. УГУРЧИЕВ,
Нохч - ГІалгІай АССР заслуженни механизатор.

* * *

ІАЛАЬМАТЕ боккха исторически доархІам болаш да укх шера шоне хиннача СССР Лакхехьарча Совета агІонарча сесса къастадаь дешаш, цо тІаийца законаш. Уж наха дІадовзийтара, вахаре чакхдахара республикера къахьегамхой оарцагІбоахаш «Сердало» газета коллективо хьинарегІа дакъа лацар доаре сона.

Вай моах коммунизм хьалъеча наькъагІа толамаш дІахо бахара Іалаьмате боккха доархІам болаш да КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо тІаийца соцамаш, цу Пленуме нов. Андропова даь къамаьл. Пленумо хьалхашка оттадаь дехкараш хІара къахьегамхочо дІадовзийтилга, уж толаме кхоачашдара новкъостал деца — «Сердало» газете болх беча беррагІча журналистий а цун авторски активо а сийлен дехкар да.

Болча тайпара хьагучабаха беза къахьегама дисциплина телхараш, балхах къехкараш, дер дайна лелараш. кхьдола ийрча гІулакхаш леладераш.

А. АРСАМАКОВ,
СССР Лакхехьарча Совета депутат.

Укх сурта тІа шоана гу «Сердало» газета хьинарегІа бола штате боаца корреспонденташ (аьрдехьара аьттехьа) І. Горбаков — «Автоспецоборудование» завода нерттерча инженера заместитель, Х. Суруджанц — «Грозэнерго» оператор, Ш. Дахкильгов — пенсионер, С. Цуров — «Красный молот» завода инженер, Гу. Червижев — НГІАССР прокуратура следственни отдела прокурор, А. Пьянков — юрист.

Р. АУШЕВА сурт.

Баркал шоана, тха доттагІий!

Редакце болх бу журналисташ мел боккха профессиональни говзал йолаш хиларах, уж геттара тІах аьнно хиларах лерттІа газет хьадулургдац штате боацача корреспондентана новкъостал ца дича, къахьегамхошцара бувзамаш чІоагІа ца хилча. Цудухьа тхаен царга оахаях: «Баркал шоана, тха доттагІий!».

МагІалбика районерча Кердача Редакте вахаш а цига болх беш а ва Беркахоев Махьмада Идрис. Из уккезе дукхача шерашка юкъерче школа директор, «Алханчуртский» совхоза парткома секретарь хиннав.

Политически саказтам лакха болаш, моллагІа шийга кхаьча гІулакх цІенен дикен леладеш, партийни принципиальность йолаш чакхваьнна из. Ше пенсе вахачул тІехьагІа а школе болх беш, юкъарча вахаре хьинаре дакъа лоацаш хьевоагІа педагогически къахьегама ветеран.

Укх тІоххьарча тхьаь шера «Сердало» газета штате воаца корреспондент ва Махьмада Идрис. Ше газета лўш йола материалаш кІоаргга тохкам беш, балхацара кхоачамбоацараш дІадаха новкъостал дергдолаш язъю юртарча корреспонденто.

Дикка ха я Ачхой-Мартановски районе вахаш волча Зайнутдинов Іаддал-Разак Зайнутдиновича «Сердало» газете штате воаца корреспондент а волаш редакцеца бувзам лоттабу.

Сийлахь - боккха Даймехка тІом лаьттача денош шийна денал хьахьокхаш моастагІчоа дукхаьлоттарах Даьхено Къахьегама Сийла тха III степене орден енначе Зайнутдинова хьинар ейдена къахьег вай мохк экономически социальни дегІабоалабеча шерашка. Къаьстта доккхий хІамаш кхерагІдувлаш къахьег тІема ветерана къона тІехье хьалкхеечa. Дукхача шерашка хьохархо волаш болх бу цо. ТІехье хьалкхеча доккхий хІамаш карагІдувлаш къахьегача Зайнутдинова «РСФСР заслуженни хьехархо» яха сийлен цІи енна.

Воронин Сергей Тимофеевича 71 шу дахьинад. Баьда, из водаш воагІаш вайча сег тешоргвац мазал цун за хьинилгах. Сел тІахьальнен кадайн ва из. Ленински парте из член воле а 40 шу даьннад. Журналист волаш цо къахьега 50 сорІа шу да.

Сийлахь - боккхача Даймехка тІом тІа дакъа лоацаш хиннав Сергей Тимофеевич.

Цудухьа чІоагІа лоархІ цо цу бирсача, къизача тІем тІа денелах ца боахаш шоай Даьхе лораяраш: бейнараш а дийнабараш а.

1957 шера денз «Сердало» газетаца доттагІал долаш хьаоагІа Сергей Тимофеевич. Цу хана денз цо язъь тайп - тайпарча жанраш йола дукха материалаш арайийннай цун оагІонаш тІа. Цун хІара материал наьха тераш тІаозаш, шийна дика довзача хІамаш дувцаш хул.

Парте Наьсарен райкома пропагандан агитацеи отдела заведующий волча Муцольгов Махьмада Іийсас шоай районе беча идеологически балха тайп - тайпара оагІонаш хьахьокхаш язъь материал редакце хьахтаьчача тхона боккъонца бола кхаь хул. Ше дувцар хьадечe масалашца чІоагІдеш, районе къахьегама коллективашка латта морально - психологически хьалаш дика довзаш хиларца белгГала хинна ца Іеш, шаьрача гІалгІай метталла язъь а хул ув.

Тхона чІоагІа къаьстдолча темах: дукхагІча даькъа къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетом баларах язъь а иттех шера цо тха газета оагІонаш тІа кепаетте материалаш. ХІанз керда материал кийчъеш ва Іийса.

Кхоазтхьара ваьнна массехк шу дале а тхоцара бувзам а гуІеаих а хадийташ вац Чахкиев ГІагале Юсап. Шийна дагалатта уйлаш кепайоазон тІа гІолла накага дІаювцар, царца дагаьвар санна доле «лазар» Юсапах кийттад 1935 шера денз. Цу хана из дешаш вар ГІалгІай педтехникуме. Цунца дешаш хиннарашта дагадоагІа къона волаш из стихаш язъеш хиннилга.

1950—1951 шерашка 20-ча арктически экспедице дакъа лаца а вытув баьннаб цун. 1957 шера «Сердало переводчик хул цох.

Цо иттех болх баьб корреспонденталла, редакце культура отделе заведующелла, вокхагІеолча редакторалла. Шоазтхьа иттара ваьнвавар Юсап заочно вуз чакхйоаккхача хана.

Вахаре вара бІукъожабеш вац пенсионер.

ГАЗЕТ—СА НОВКЪОСТ

15 шу дІадаьннад ПТУ а вьшта со Ахриев ГІапура цІерагІча Назрановски «Электроинструмент» завода болха веніа. Айса хержача наьмах со дахки вамецаш. Болхой колективе эттай са оамал, дегІебенаб сакхетам, байзаб хьакъегама чам. Уккеза хьинаб сох лакха квалификаци йола токарь.

Эгтара хьалха аз бьмзача толамех кадьр «Сердало» дер. Іалаьмате боккха къаь хилар сона сай цІи газета тІа бІаргабча. Со санна гІадбахабар са новкъостий а. Массане а лоацаш доазар. ВоагІ - воагІано: «Йоаьхап, «Сердало» тІа ма аьаккхавий хьо», — оалар. Цу хана дагахьа чІоагІа йир аз кхы а дикагІа къахьега. Сай сий санна завода коллективе сий а лакха лоттадь.

Даьхено лакха мах баьб са къахьегама. Сона ейнай «Знак Почета» орден. Коммунисташа со херияв КПСС Наьсарен райкомен Нохч - ГІалгІай обкомен членалла.

Шу соагІа ха я са коммунистни бригада бригадиралла хержа. Заводе болх беча боалло ах 95 процент иттача бригадешта юкъе ба.

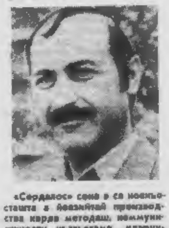

«Сердалос» сона а са новкъосташта а йоазийтай производства керда методаш, коммунистически къахьегама ударники опыт, къахьегама коллективаш допча Закона проект, парте, правительства нерттера документаш.

Газето хІанз вай тержо тІазаьй КПСС ЦК июльски (1983 ш.) Пленуме решенешта пропаганда ера, кхетама болх тоабера деш дер хьагойтара.

САГОВ Йоакъап,
П. Ахриев цІерагІча «Электроинструмент» заводе комплексни бригада бригадир.

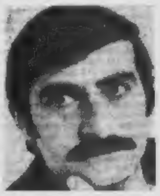

ЦІаякха а дицлаш сона эгтаро хьалха «Сердало» сай вахаре чудоьлча де. Цу хана педагогІча классе деша вагІар со.

Цхьан сайрийна да чувара, вела а къежаш. Тхо дерригаш кьегул а даь, гхоца цхьана нана а Іоэоаь, «Сердалон» тІера сакъердама дувцар дийшар тхона дас.

Школе деша вагІаш наст-наста ешар аз газето кепатеха йола Яндиева, Осмиева, Озиева, Чахкиева стихаш. Мел боккха гоам хилар сона сай хьалхара стихаш газето кепатехача! Уж стихаш, массаболее къонача поэтий проза санна, кхоачамбоацараш долаш яр. Цхьабакъда, уж кепатохаро дог уреттадир са, дІаво а ядде безам хилийтар.

ХІаьта, СССР яздархой Союзе дІахийцача, «Сердалос» даьнъалаийцар со, са портрет а долаш, стихай подборке а луш. Газета из номер чІоагІа лора- [illegible]

Тахан, «Сердалон» 60 шу дезаеча дийнахьа, дег тІара баркал ях аз газета цо сайна Іалаьмате доккха творчески гІо дарах!

Тхьо шу даьнна эгтара хьалхара са стихотворени кепатеха. Цхьабаьнда, тахан а, тхьо шу хьалха санна, дог тохалу са, «Сердало» оагІонаш тІа сай стихотворени е статье араяьча.

Боккхача безамца хийчье аз «Сердалон» тІа йетта цхьа арахьоале «Селаlади» тха берашта лаархІа оагІув.

ГАГИЕВ ГИРИХАН.

ИРАЧА ДЕШАЦА - ИЙРЧАЧА ГІУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ДИКА вІаштІехьбаьнна хиннаб «Сердало» тІа сатирически отделе болх. ДІехьача заман юкъедисарашца кьовсам лоаттабеш газето пайда ийбаь тайп - тайпарча литературни жанрех, стихаех, фельетонех, карикатурех.

Газет дешараша къаьстта езаш хиннай прогрессивни вокххача сага «Темаркъа» образ. Шийна ирача дешаца Темаркъас къовсам лоаттабеш хиннаб ийрчача гІулакхашца, шоай дехкараш лерттІа кхоачаш ца дерашца, кхьаьш ийдерашца, бюрократашца. Темаркъас цу чунга гІолла газето партийни оценка луш хиннай эрригеча факташта, критически материалаш кийчъеча къинаре дакъа лоацаш хиннад вздаркоша а. Наха кхетабергболча а бІаьхийча а меттаца язъь хиннай уж фельетонаш.

Dika, xoьx, tosfeŋne bama [illegible]
Masala, [illegible]

Темаркъас ерригача выступленешка еш йола вывоодаш цеІ шоллагІчоа тара йоацаш, шийна тайпара дика чулоацам болаш ю. ДукхагІа йолча хана вывоадаш хул газет дешерий цІерагІа йий, цар оагІонгаьа Темаркъа ше а волаш. Хьезцаргъя вай, масала, 1932 шера «Сердало» 20-гІа номер. Темаркъас бахе ву ІагІа ца хьожаш печать а уттаеш вола Юкъерча Ачалкхерча юрта Совета председатель, цо наха моллагІа справкаш дІателаш хиларах. ХІаьта фельетон иштта чакхйоал: «Юрта Совета председателе шийна печать лепое а кец председателе балха тІа ца ахта йиш е иц ххий оаш, хьамсера новкъостий. Сона а хет иштта. Бакъдар оьлла нийса хургдер цу деша хьакъяльа парте районни комитето шийна кетар оалара».

Темаркъас язъь дукхагІйола фельетонаш шийна тайпара дІайолалуш хиннай, нохчийн гІалгІайн халкъа иллеш дІадолалуш санна. Масала, иштта йолалу «Темаркъо гучабоах эгІабьраш» яха фельетон: «Цхьадола хІамаш да вІалла дувца безам боацаш, хІаьта е царех лаьца цо дийцача далац». Гой, цунах хоа вайна дІахо йодача хана фельетона тІа бувцаргбараш малагІа нек ба.

Цкъаза «Темаркъас къамаьл дІадолалу лоацачa дешаца, тІаккха фельетона керттера чулоацам гучабоал вайна. «Тахан санна корзагІаьнна ноггахьа маре гац шоана со» — иштта йолалу «Темаркъо оарц доех» яха фельетон.

Цкъаза Темаркъас ше къамаьл де волалуш йоацих факт, цунах шийна хетар дІаовх цо газет дешачунга. «Гой, шоана, новкъостий, деррига а укх сурта тІа сенне хиннад, — йоах «Темаркъас нарушитель лаьцев» яхача фельетона тІа. — Баьда, художнико дукха доккха доаца гІалат далийтад шийгара. Цу хана со кхы а чІоагІагІа бирсагІа хиннав...».

Лира къовсам лоаттабеш хиннаб Темаркъас советски законаш телхадечарца. Темаркъас дувц гаргалолла тІагІолла балха нах хьанийбечерех лаьцаш: «Найци устраши шоайла къаьста дукха хе яакха йиш йолаш бац, — йоах Темаркъас. — Цудухьа Таузен-Юртарча юрта Совета председатела Султыгова СурхотІера шийна устеоша И. Даниев хьа а вийхе из тика заведующелла хьожавьаь...». Ше мел дийцачун вывод еш Темаркъас йоах: «Районе прокурора могаргдий-хьогІа 1938 шера 28 декабре арадаьна закон толхадеІ Хоаргда-кх...».

Цкъаза «Темаркъа» ше лу фактана оценка, хІаьта цун оагІув хьаллоац газет дешача. Юртарча цхьан сага гоар еча, керта лазар хилча санна акт оттаьча ветеринарни лоре а Аьзни-Юртарча юрта Совета председателе а критика а еш «Темаркъас» вывод ю: «Сона хетачох, керта лазар доаллш ва ветеринарни лор а юрта Совета председатель а. Шоашта цу лазара дарба дайта деза цар. Иштта хеташ дий шо а, новкъостий!» («Сердало», 1934 шу, № 111).

Белгалдаккха деза, фельетоний хІара корта довца, хоза къоастабеш, чулоацам гучабоаккхаш хилар а. Масала, «Темаркъа эгІазавахав, «Темаркъа цецваьннев», «Темаркъа кхераваннев», «Темаркъас дувц нах цецбоаза хІамош» — иштта а кхьне тайпара а корта бола фельетонаш гургъя шоана «Сердало» къаьнарча подшивкаш тІа.

Вокххача сага Темаркъа образ газета тІа гойташ хиннай цун суртаца (лакхе шоана гу цу тайпара сурт). Ба йоаллаш Іеса хиннай, кІаьта кепатоьча материала чулоацамга хьежжа хиннаб Темаркъа дог - безам е дог-уйле а.

Иштта Темаркъий ирача дешаца «Сердалос» доккха дакъа юкъехиньар керда кхар хьалдена наьхь тІа ниІслуш доле кхоачамбоацараш дІадоаккхача, ширача замах юхедисача хІамашца къовсам лоаттабеча.

ЦІерагІа санна кхерар «Темаркъах» бюрократаш, хьоал дераш, шоашта тІадирина чулахх тесса леладераш, Советий Іаьдалца моастагІал леладьраш. Цу массанена а тох-тохер меттаьа тохар вокххача сага.

ЛЕНИНСКИ кооперативни план кхоачашъеча шийгара доагІа дакъа юкъедихьар «Сердалос» а. 20-ча шерашка цо шерра довзийтар ГІалгІайчен ахархой вазар, потребительски, сбытовой, юрта бовхамий кооперативай дикагІйола опыт. Газета каст-каста кепаеттар цу дешашта хетаь статьяц, беседаш, корреспонденцеш, заметкаш. Вай парте политика, парто сийкача наькъ тІа гІолла бак ахархой тІаьхьазар. Цу хана ГІалгІайчен юрташка вІашагІ-йоахкар латтар кооперативни обществаш. «Сердалос» хьаллаьцар ахархой дика болам. Цу шерашка цун оагІонаш тІа кепадетт кооперативни обществашта карагІдьннаракх кхоачамбоацарехи дола юртарча корреспондентий кьахатеш.

ЮРТА ЭРГАЛОНАШ

1924 шера 12 ноябре арадаьннача газета «Ахархой боахамк юртара кооперацини» яхеча статья тІа яздьдар: «...Ахартоцун материальни хьал-торо тоеяра, из частно-спекулятивни торговлях мукъавеккхаре эгтара дикагІйола форма е кооперацн... Цо цунна торо яу къахьегама оасаряе пакхьа, шийга йолаш йола совлен продукташ шийна аьттув болча мехах йохка шийна эшаш йоаа вІамаш эца...».

ГІалгІайчен юрта боахам айбарен юртахоара нах вІашан кхотабаран боккха доархІам болаш яр вІашагІ гІо дара йола ахархой комитеташ. Уж дентаріийна яр къеча ахархой бовхам айбара фуца, инвентареца, говраща, кхачанца гІо де, наха юкъе политически болх бе.

Ахархой комитеташ вІашагІйохна йолаеича денз «Сердалос» цхьан дийнахьа лаьгІ балийтац пропагандистски болх. Газето дІадовзийтар ахархо кулака лоалла латтара бахьеаш, из цоя мукъавокххара фу де деза дувцар.

Цо пропаганда йора вай парто съездий а пленумий а решенешта. Къаьстта шерра боаржабир газето из болх «Кооперацих», «Юрта бена балхах» йола резолюцеш тІаийца РКП(б) XIII съезд хиннача тІехьагІа.

Журналисташа наха йовзийтар юрта боахама дакъера Масала, 1925 шера июля арадаьннача газета «[illegible]-реци чІоагІлуш латта» яхача заметка тІа юртарча корреспондента язду Юкъерча Ачалкхера кооперативни общества пайде ца баран соагІа, итташ эзараш сом зе деш хинна хилар. «Цудухьа, — яздора автора дІахо, — из общество гоама яр нана. Кердача правлене дика вІаштІехьбаьккхаб уккaзе болх. Нагахьа санна хьалха тха обществе 28 саг мара хинне вецe хІанз 150 саг юкъевоагІа цунна...»

Кооперативни организацешка кулакаша лелаьча зуламена гІулакхашта духьала къовсам а лоаттабеш, областе коммунисташ кооперацe болх дикагІа боаза гІертар, цар хамхоннаха нодувгІар цун зеенъай отчеташка, дикагІйола опыт дІайоаржайора, кооперацe вІашагІйхатара керда формаш лехар. Кулакашта духьала шерагІа къовсам боаржабара тІаьхьехар «Сердалос» а. ХІаьта газета тІаьхьехо дог раьза долаш хьалпоацар къеча наха. Цунна тешал деш я газето каст-каста кепайийтта заметкаш а.

Къаьстта теркам тІабохийташ хиннад газето кооперацe хоржамаш дара. Из кампани йоаллаьхалехьа цун оагІонаш тІа го йош яр областной союзий, товариществий, КОВ-ий кулгаязой материалаш.

ДАЬХЕН СИЙ ЛОРАДЕШ

ДЕРРИГА фронте! Деррига котало эккхерал» — фашистски Германе тийшача балхах вай мехка дукъала тІом хьоабаьче хана къамсарча парте даь из кхайкарал хІара советски сего чІоагІа къоабалдеш тІаийцар.

Деррига советски халкъ санна, Нохч-ГІалгІайчен къонгаш а мехкарий а фашистски гІазрахошта духьала гІейттар. Цу шерашка арадийннача «Сердалос» дувц цар деналеча гІулакхах, шоай Даьхе цергна богарам боацаш чІоагІа езаш хиларах, моастагІчоа из лораe уж кийча хиларах. Холуш хьуцелу газета сибет. Дог тохадолийташ я ба цун мотт. Даьхен кхелах бала хьачар а къиза моастагІа вохавергхиларах бІубенна хилар а хьаьгга гуш да газета тІара материалаш Іойийшача.

Фашистски оккупантоша вай мехка дукъала тІом хьоабарех бола моьльсни номер тІера информационни хоам моастагІа эшаверг-хиларах кІоаргга тешаш тІаийцар Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша. Республика ерригача гордашка а юрташка а чакхъьлер митингаш.

Газето наьха бІарг тІеоттаргболча тайпара тел цигара отчеташ. Масала, царех я «Колхозий кхашка хьинарегІа къахьегаргда вай», яхар. Цу тІа дувцар ЖІайраха хиннача къахьегамхой митингах. Цига къамаьл мел даьраша вай кхайкайора тІом боабьраште, Даьхен моллагІа задани кхоачаш шоаш кийча да, йоахар.

«Фашистски Германи тийлача балхах легай вай сийлахьча Даьхенаш, — йоахар цу отчете тІа. — Баьда, оаха цхьан дагара дІакхайкаду, вай сийлахь - йоккха социалистически Даьхе лораергхиларІ Массанахьа а тІатеІа боах берга вай, йоацачa хана кхоачашъергъя ерриге господствени!».

ТІом дІаболабеннача хьалхарча деношка денз газето кепадетт шоай лоаМагІа ЦІеча Эскаре беха лоеча письмош - заявленеш. Фронта бахарна когаметта дІаюттар тІем тІа баха йиш йоацарех. Масала, «Фронте бахачарна когаметта дІаютт кхьбараш яхача корреспонденце тІа йоахар:

«Черноглаза цІерагІча колхозера Мутаниев Уматгири шийна ла а лайка гоамеча моастагІчунца лата фронте вахав. Цуна меттаа балха араьннай 64 шу даьнна цун нана СоагІи. Хьинара къахьег цо, бейта норма 150 процент кхоачашъю. Цул дукха тІехьайнсац 14 шу даьнна Новдаш — Уматгира эІамагІа йола йицаь».

ТІом лаьттача шерашка тыла дукзагІча даькъе болх баьраш бер кхалнаки нзувцбоагІераши. Цар хьадечох тийша Іалаьмате дукха дар. Цудухьа маІаче наьха говзалаш кхалнаха Іомаяр, «Сердалос» геттара хьаллоацар.

Хоза а хеташ яздора газето кхалнаха керагІдувлача гІулакхах. Патриотически доггуйла ейе гІертащ. Сийлахь-боккхача Даймехка тураланий гІулакхах язда ца Іоц, «Сердало» Нохч - ГІалгІайчена хиннача революционни хІамаех а дувцар. Цун оагІонаш тІа каст-каста кепаеттар граждански тІом тІа лийтарий материалаш. Революце гІулакха боарам Боацаш мутІахе хилара масалаш кхувлар цар. Дояче, цу тайпарча материалаша нагиртошта йоккха патриотически воздействи йора.

Іалаьмате боккха доархІам болаш дар бІузой - фронтовикий письмош газета тІа арадахар. Уж кепадеттар «Фронтера письмош», «Фронте дохьийта письмо» яхача рубрикашта кІал. Цар гІа къаьгга гуш яр цу денош вай бІухой дега урауеттадаь патриотически уйлаш, Советски Союзе дахача халкъий дохаргдоаца доттагІал, социалистически Даьхенна хьалхара дехкар цар кІоаргга кхетадеш хилар, из боарам боацаш чІоагІа церна дукхаезаш хилар.

Ер да фронтера даьгени наьнагеи дайта письмо. Цу тІа йоах: «Хьаькхсара Льянов беибота Мухтар я Гинардкъий Губети аІ Немецки фашисташте дукъала, вай Даьхенкий а кортамукъале а бахьан тІом бена Н-ски подразделене бІухоша, командираше, политработникаше цІемача дег тІера баркал оал шоана майра, денал доле воІ Батарбие, хІамах кхераш воаца командир оаш хьалхеевара».

Шийна сентаоца цхьана немцкий штаб йоха я я, цо карадехад документаш, кийна а човнаш яь а 200 немецки салти хІалакаваьа, тІема кхоачамех йиза хинна 4 автомашина йохаьй, 13 саг есаралла воалеева».

Сийлахь - боккха Даймехка гІом лаьттача шерашка советски наха дІагойтар шоашта юкъера доттагІал дохадда йоз дунен тІа ца хилар.

60 шера бань никъ

КЕРТТЕРА ТЕМА

Халкъий доттагІала, къахьегамхоштта интернациональни, патриотически кхетам балара, наьз кІоартта материалистически уйлаш йолаш хьалкхебара дешаш Советски Іаьдал даьначa хьалхарча шерашка денз шерра шиъ оагІонаш тІа уттадеш хьаденад тахан шиъ кховзткъа шу дизар дездаш дола «Сердало» газет. Бакъда, из тема кхы а кІоаргъяра, хьаддача лостамагІа лелаяра редакце коллектива беш хинна болх, вай заман дехараша дІа ма дехара илы а лекхагІче боарам тІа баккхаро къаьстта белгтала хилар 60-гІа, 70-гІа, 80-гІа шераш.

КХОВЗТКЪАЛАГІА шераш декъалуш газет дешараша дуккагІа теркалъеш ер шарІатон Іадаташи вайнаьха кхалнака тІалоаттадеча Іазапах уж мукъабакара, вай заман гІозленашца цар вахар хьалдизара кетаъ йола материалаш. Цу ирача публикацешца истийи махкарийн уйлашка, беррига къахьегамхой саккетамо дика лераш йитар. Вайнаьха кхалнаьха вахара кхеташта къаьстта хьалхе а, хІаьта цхьайолча зама дІаяз а чІоагІа Іоткъам беш ди а дІаяхача замах юхедиса тІехьадиса гІулакхаш а хилар хьа а гойташ, цар уж тІахьехар майрра карцдоргун духьалъоттa, шоай ирез баьхан къовсам лоаттабе.

Цу шерашка республика юрташка каст - каста гражданий скодаш чакхъюлар. Цига гуччаьа шоашта вахаро къувлачох, мерчача гІулакхех сидегІа дІакъаста лоаш хилара дувцар къаьноша а къоначер а, шоаш, цІий Іо а укийташ, даьккхача а чІоагІдаьча а Советий Іаьдала законегІа бахе а хьаьнала болх бе а лоаш хилар хьанзайкадора. Царех лаьца шерра дувцар газето. Цун оагІонаш тІа цу зама арэюла болселар кьелха динца дувзадения гІулакхаш чІоагІа хьаштдолаш хиннача, тІаккха тІехьагІа шоаш леладьр вай заманца терлургдоаца мерча хІамаш хиларех шоаш кзийттачул тІехьагІа, цу тоебашта юкъера тьа а даьний, хьаьнала даха лоа ттона, ахаш цхьаболча дика кертe латтачар мукІарал деш хинна материалаш.

1973 шера хиннача парте Нохч - ГІалгІай Х пленумо белгалдаьккхар, къахьегамхошта халкъий доттагІала, советски патриотизман социалистически интернационализман уйланца кхетам лулга тоаде, атеистически пропаганда тІагІертта е, исторически событеши вахаре кулла хІамаши классови позицешкара къестаде, национализмаци шовинизмаци машар боацаш къовсам лоаттабе безилга.

Из вьеод чІоагІа лоаркІаме хилар теркал е деш, газето лоърхІар Советий Іаьдал доаккхаш, граждански тІом латташ, индустриализаци, коллективизаци, культурни революци чакхйоаккхаш Нохч - ГІалгІайчене лаьттача классови къовсамах, «едини потока» теори харц хилерах статьяй бІерча цикл яла. Цу къакъевхь 1973—1974 шерашка газета тІа араьнлар З. Джамбулатовай, А. Вацуева, Л. Аппаевердяна, А. Попова, М. Точиева, кхьмар статьяш. Цу хенара «Сердало» дийшачое дега ца доагІаш хургдац цун оагІонашка интернациональни, атеистически темах лаьца цаІ е дуккагІа материалаш йоацаш нагггахьа мара номер арайоалаш ца хиннилга.

1974 шера парте обкома бюрос «Сердало» газета тІа «бахача наха интернациональни атеистически кхетам балара дешаш къахьокхарах» дола дош дийца а дийца, соцем тІайицар. Цу тІа белгалдаьккхар цу къакъевхь коллективана карагІдаьннар, данза дисар, кхоачамбоацараш, гІелаташ, болх кхы а кІоаргбаран шербаран де эшар. Цул тІехьагІа интернациональни атеистически темаех йола материалаш хьаддa лостам болаш, маІан кІоаргагІа долаш, чулоацамга а формега а диллача дикагІа нийсьяра шиъ хьинар тІедахийтар коллективо. ХІаьта тІа-тІа опытак дуказгІа кхуаш, дегІайоагІаш хинна коллектива дуккъача даькъе цок лоархІаьй ала а магаргда. Цунна тешал даре алхэ цхьа масал доаладергда вай.

Газет дешареша чІоагІа хьаштдолаш тІанийцар 1975 шера 2 августе араьнна «Халкъа Іаьдалаш» (Мишта кхетаде а лерзІа а доагІа уж?) яха йоккха материал. Халкъа Іаьдалий, традицей, обрадий дика а во а оагІонаш ше ма эррей кІоарген къушача, цо газет дешараш тІакьнийкар цу даькъе шоашта хетар алара. ВІаши хетар гуччаьа дІа-юха елара късала цу хьакъехьа 14 бетта цехаддаш цу доша тайп - тайпарча оагІоний баьшкелонаш санна вай зуламга кхоачаду, законаца къовсама вала везача оттаву гІуланкаш а къехьокхаш шерра къамалъа хилар. Цига дакъа даьцар издархочо Оздоев Салмана, МагІалбика тІома а къахьегама а ветерана Мальсагов Махьмада, Наьсарен культура отдела заведующе Аушев Мувсас, студенташа, хьехархоша, балеча наха, партийни, советски, профсоюзни болхлоша, верриге а шовзткъе итт гаргга сага.

ЦУ ТАЙППАРА, керда хьехилар газета тІа интернациональни, патриотически, атеистически дешаш уттадеш бола бІаьш керда корреспонденташ. ХІаьта тІа-тІа шоешта хетар майрагІа, ирагІа къовлаш а бер уж. Нагахьа санна тхьо шу къалха къаьстта диница, дІахача замах юхедисача, тІахьадисача гІулакхех лелайоазон тІа гІолла гуччаьа майре шоай дош ала лоархІабеш хиннараш пІелгашца а лерзІал мара хиннабеце, хІаьта хІанз уж геттара дукха хилар.

Газета оагІонаш тІа шерра къахьокхаш хиннай патриотически тема. Укхаза керттера мотт дІалоацаш граждански а Сийлаьь - боккхача Даймехка а тІемашка советски халкъо шиъ классови мостагІашца лоаттабьча къовсама тайп - тайпара оагІонаш хьаьюкхаро, цига денали къоначали гойтарий сийле хьегайтаро. Каст-каста хул газета тІа къона тІехье дешадий гІулакхаш довзаш, уж дебадеш, шоай Даьхе цун сийлаьа истори дезаши из лорее кийча болаши хилийтара тІеарзаьь йола материалаш.

Республика къахьегамхошта кхетам лулга комплексни хьисапе, хьадда оттадейтара чІоагІа гІо дир КПСС XXIV, XXV, XXVI съездий, «Идеологически, политико - кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцама, парте обкома пленумий решенеша. Цу шерашка массазара хинна дІаэттар «Кхетам балара болх — цхьан комплексагІа», «Интернациональни доттагІал чІоагІдеш», «Саг шиъ кхела да вез», «ДоттагІалца, барт - цхьоагІонца ба вай низ», «ДІаккхана замах ширдаьннача гІуланхашца — къовсамІ» яха а ишттa кхыйола а рубрикаш.

Газета тІа шерра хьахьокхаш яр наха коммунистически кхетам балара даькъе Іоаль опыт, цу даькъе гойта мелал, данза дисараш. КІоаргагІа хьахьокхар къахьегама коллективашка интернациональни, атеистически дешаш мел лоархІам беш лаладу, цІагІара лектореш, интернациональни доттагІала клубаш, керда советски обрядаш, традицеш, цІейш вахаре кхехьаре, дика культе дола законодательство мишта кхоачашду хьожаш тІахьожам лоаттабаре йола комиссеш, атеизма советаш санна йола керда формаш вахаре гІа-гІа чІоагІлуш латтилга шерра гойтар.

«Сердало» тІа дуккхаза хиннай Къулбаседа Кавказе автономни республикай, Украина Херсонски областа, Венгре Коморомски областа къахьегамхошцара интернациональни бувзамех йола материалаш. Къаьстта дукха арайийннай Къулбаседа - ХІирий АССР Пригородни районе къахьегамхоща наьсархоша дІа-юха леладеча доттагІала гІулакхех, цар дикача нехах йола зарисовкаш, очеркаш, корреспонденцеш.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ интернационализман советски патриотизман идеяш вахаре чІоагІа яккш хилар хьегойташ чакхдаьлар республикосовкха СССР 60 шу, Нохч-ГІалгІай автономе 60 шу, нохчийн гІалгІайн шоай лоІамагІа Россена юкъьебакха 200 шу дизара цІейш. Кхьча газеташе санна «Сердало» а шинчахь шера кІаштта кепайнитар вайнах гаьнна къалха дена эрсашца бувзамаш долаш, царца оагІув бехкаш, доттагІал леладеш хилараж йола статьяш. ХІаьта юбилейни шера ше дІайолаьь «Халкъий доттагІалах дьнна беркат», «СССР Конституце... статьяс йоах» яха керда рубрикаш а тайп-тайпарча ноакалех болча дуккхача наха ленинский къамий политика толар къьгган шерреш хьахьокхаш лелайир. Цу даькъе Іоаьча опыта хоем бу редакце коллективо, хІаьта интернационализма, халкъий доттагІала проблемаш дІахо ишкара кор-гІортилга ю «СССР хьаль 60 шу дизарах» йолча КПСС ЦК Генеральни секретара ноь. Ю. В. Андропова аьча доклада.

Боккхача лоархІаме а парте ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш, цига ноь. Ю. В. Андропова дьча къамьлацара положенеши выводаши. Цар цІаьхха а цІаьхха а уйла яйт тхога тхоай балха гІа йола ледарлонаш, кхоачамбоацараш дІадахара, хІара статья, корреспонденци, заметка наьха дегашке долза наькъаш карадоагІаш, царна дагадоаххараштa, хьештешта мол луш хургйолаш кийчъяра.

С. МАЙСИГОВ.

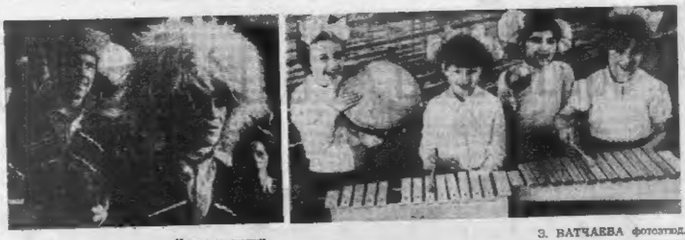

Къона артисташ.

З. ВАТЧАЕВА фотоэтюд.

КХУВШ БОАГІАЧАР УЙЛА ЕШ

Дукха ха йоаццаш вай республике хилар РСФСР-а школай директорий семинар. Хьаьший хилар г. Грозне № 2 йолча, Червленни станица № 11 йолча, МагІалбикерча № 4 йолча интерната. «В. И. Ленинен тІема сийлен музеях дешархошта урокаш а урокаш йоаначa хана а коммунистически кхетам балара пайда эцара» хетаьь яр из.

РСФСР тайп-тайпарча республикашкара вена 40 саг вар семинаре.

МагІалбике хьинашта довлийтар интерната дешархой вахар, быт. Уж хилар урокашка а классал араха чакхйоалхача мероприятешка а. Интерната хьехархошей воспитателашей гойтар музея материалах шоаш мишта пайда эц. Масала, 4 классе эрсий мотти литературен хьехача Слепцова Вера Ивановнас «ТІем тІа Даьхе лораьй цар» яхача темагІа шиъ урокашка пайда ийцар МагІалбик лораьраша тІема шерашка яздаьча каьхатех, ветеранашта дагадоагІарех, цар яздаьча книжкаех.

7-ча классе хинна гІалгІай литература урок чакхйоаккхаш Нохч - ГІалгІай АССР заслуженни хьехархочо Ахриева Хьамбикара Хьапифис гойтар МагІалбик лораьраштa районе оттадаьча памятникий, ГДР-е эрсий салтечоа дегІача памятника сурташ, цунна хетаь Плиев М.-С., стихотворени йийшар. Маковская Нелли Александровнас. «Хандеша яхо соттам къамаьла юкъьебахьар» яхача темагІа эрсий метта урок луча хана йиннар МагІалбик лораеш хиннача, цига каст-каста боагІаш болча хьаьший, Москве вахача Владимов Михаила, Молдаверча Крюченюк Петра стихаш.

А. ХАРСИЕВ.

1919 шера пхийтта-ялхайтта шу даьнна хиннай Нагадиева. Іай сарахьа говра соалозаца воалавир ГІули яхача гІалгІай лоаман юрта цамогаш вола Бутырин. Ишттa ядаьд Нагадиевас ше.

ХІаьта из цунга хьожаш а хиннай. Къаьстта а теркам тІаозаш ба Нагадиевас цу хана шоайшига хулаш бар яха нах. Масала, Г. К. Орджоникидзе шоай цІагІа хилар, дувцар цо, цул совгІа Бутырин кхелхача хана из уллача метта корта ІотІа а бидла вийлхар из йоах. ХІаьта цунца тешал деш да И. Дубинский-Мухадзе «Орджоникидзе» яхача шиъ книжка тІа доаладаь ер дешаш: «Гаьпарча, тІаваха хала долча ГІули яхача юрта Сергой кулгаш тІа веннав Бутырин Яков».

Цул совгІа, Нагадиевас дувц шоай дас къаьстта цІа дІа а деша, цу чу Іеш Орджоникидзе сесаг Зинаида, царна хьаена тоамбола кхалсаг яр, лхаш.

Малий-те юкцаш йола кхалсаг? Хетаргахьа, из хиннa хила еза Камой йиша — Арусяк. Из бакъдеш да Дубинский - Мухадзе яздаьр а. Цо йоах: «Хевсурски дукъах Зинаи кхо бутт баьнна бер дола Камой йиша Арусяки тІехбаха гІортарах хІама хиннадац... Зинаси Арусяки бийсан цхьа хІама дувцаш дукха ха яьккхар. Цар лаьрхІар

Из дицлургдац

Граждански тІом... Дукха чоалаш йитай цо хиннача моттигашка санна, гІалгІай хІара юрта хІана йитанц аьнка, дукха къонгаш дІабихьаб. Царех цаІ хиннав наьха деташка вид ца луш вахаргвола, цу хана Тереки областа комиссар хинна Бутырин Яков. Хоаш да из дІайха лазар а кхийтта гІалгІай фусаме Іеш хинналга, хІаьта цига кхелхалга.

Соахка тха газето кепатехар Бутырина тІехьара денош даьхача дезаде кхийначa, цуга хьошаш хиннача Нагадиева Илезе Кабоя дагадоаІарш.

лоамашка гІолла Казбеги яхача гуржий юрта кхаччалца баха... Кхалнаха дувцар ГІалхьаллаьнар цІен даси ГІалгІайчен Нохчийчен гІолла Серго мел лелача хана цІаккха из цхьаь ца вуташ хиннача Орцханов Хизараси...».

Вайна гучча тайпара, Нагадиевас дувцари книжка автора дувцари вІашкадоагІаш да. Бакъда, пхьаьхха цхьа хІама да уйла яйташ. Малаш ба-те шоай цІагІа хулар яхаш Нагадиевас, бувцаш бола Саша, Юра, яхараш?

Саша яхача цІеро дагавоханйт Къулбаседа Кавказе граждански тІеы тІа хьинаре даиъа лаьца вола, моастагІчох латаш хиннача гуржий отряда керте лаьтта Гегечкори Саша. Орджоникидзе, Бутырин, Зинаида, Арусяк хиннача фусаме хинна хила тарло Гегечкори а. Бутырин цига нийсвеннача хана хиннавеце а.

Бакъда, Юра яха цІи хинна саг малав ца ховш вус даггара уйла йича а.

Цу тайпара, теркам тІаозаш долча историца, сийлаьча революционерашца дувзадення дола хІамаш дийца йоли Нагадиева Назрапе яхаш а деатхъа шерал техьяьнна а я.

ГІалгІай фусамца дувзадения дола уж лоархІаме хІамаш диц ца деш дагакхоабаргда тІехьено а цун тІехьено а.

С. АРЧАКОВ.

ИНТЕРВЬЮ

ДЕГА ЙІОВХАЛЦА

Республике дІка вовзаш ва поэт, композитор, иллиалархо, Российски Федераце заслуженни артист Хамхоев Элмарзий Ахьмад. ГІалгІай а эрсий а меттала итташ поэтически сборникаш арадаьннад цун. дукха иэдаьд цо иллеш, гІалгІай меттала даьхад цхьадола эрсий, довзала дехьарча композиторий иллеш, серенадаш, романсаш.

Укх денoшка тха корреспондент В. Абадиев хилар из волча.

— Ахьмад, укх тІеххьарча хана фу болх беш хиннав хьо, малагІа проблемаш я хьона дагайоавхкараш, дІахо йодача хана Іа теркал тІаботийта лерхІараш?

— Со поэт-лирик ва. Укх шера Нохч - ГІалгІай книжни издательстве арахийцад «Хамхи» яха са сборник. 1985 шера арадакха дІачуделла пхьаьхха сборник а да. Цул совгІа, кастта Къулбаседа - ХІирий АССР эрсий меттала арадоалаш да «Седкъий бовхьаш» яха са книжка. Цунна юкъе яхай тайптайпарча хапара стихаш. Шихо шу да «Дагалоацама хьаст» яха лирически поэма лазьеш со воалла. Цу тІа дувц укх бІаьшерен тІкъсалагІча шерашка ГІалгІайчене боккъонца хинна хІамаш. Поэма керттера турпал ва сона цхьана дийша, цул тІехьагІа комсомолец волаш дикаца шиъ цІи йоазийта Баркинхоев Чоалдара Халат, дукха ха йоацаш кхелхав из, бакъда, са поэме аз Хьасан аьнна цІи тиллай цох. Керда вахар диллa дІалоладаь романтически шераш дар уж. Из ха — са къонал, хІаьта къона шераш сага вахаре массаза а эггара хьамсарагІдараш ма дий.

Укх тІеххьарча хана аз чІоагІа уйла ю вахара, хиначун. Дунен тІа цхьан сага дига ца хиннача тайпара, тоаденнад вай вахар, цудухьа у санна гоама да соеа «тІом» яха яьаза дош.

Сатийна яц тахан дунен тІа, цкъа цхьанахьа, тІакха вонхазахьа хьахул тІема кхерама кхуврчаш. Цудухьа машара тІехьарча къовсама темана хетаьь я хІанз аз кийчъеш йола стихай цикл. Дукха ца говш уж стихаш нах дІайовзийта а хьожаргва со.

— Ахьмад, гІалгІай музыкальни искусство детІайоагІача хьинаре дакъа доацаш хьавоагІа хьо, хьай кхоллама цу даькъах фу эргдар Іа?

—Аз се Іалаьмате вонкхий ву «Лорса Лида» яхача иллех халкъа илли хиларах. Из да наьха дегашка бода никъ цунна корабаьлга. МолагІча автора из донкха а лоархІаме я хІама да. Наха лоархІаш а царна дезаш а да «Ленинах», «Даьхе», «ГІалгІай вальс», «Малинат» яха а кхыдола иллеш а.

ДІахо йодача хана массехк илли язде дага ва со, царна юкъе хургда лирически патриотически дараш а.

— ТІеххьара хаттар дар са хьога, Ахьмад. Тха газет дешарашка ала фуд хьа?

— «Сердалоца» хьалкхийнав со. Сона довзача хана дена гІалгІай халкъа дикадар хестадеш, вайна юкъе тоаш доаца, дегаза гІулакхаш вахала доахаш хьадоагІа из.

Сона лов цу тІа бувцаш бола гІалгІай мотт шаьрагІа хилар. Газета коллектив а церрига советски халкъ а тІема моржаш Іаьрчъаь сигала йоацаш даххига.

ХЕРЖАД ДИКАГІДОЛА БАЛХАШ

Къулбаседа Кавказа художникашта дикъ шу массаза довл «Советский Юг» яха зональни выставка кийчъю. ТІадоагІача шера Нальчике хургья «Советский Юг-84» яха из выставка.

Вай художникий цІаккха ца хиннача тайпара дукха балхаш къовстаяла цига даькхийта. Царна юкъе белгтаха 200 шу дизара хетадь Полонкоев Мурада «ДоттагІал хьадолалуча» яха болх, Хасалпов Дарче цу юбилеи сийна кийчьа межаль, Шамурзаев Шамиля, Мишин Олега, Ахиев Хасолча, Эсмурзиев Заьлмаха, Земсков Рудольфа, Эльмурзаев СаІида, кхыча художникий, скульпторий, графикий произведенеш.

Грозный сайрийна.

Р. АУШЕВА сурт.

Ишта а нийслу

МоагагІча коллектива санна, тайп - тайпара сакъердамен баламен хІамаш нийслу редакце а. Уж хул журналистий хьаькъал а маькаро гойташ, кэтарло а мекъал хьайна кхьар дукха юпоазам уттавеш. Редакционни «къайлеs» Туча а йоахкаш, журналистаща нийсденнача цхьадолча хІамаех дувцаргда оаха тахан.

ДоттагІий болча...

Шаьла къожаль корреспондент... Шалаже вахав. Дом буаш района кхашка лелачул дикагІа хийтта хургда-кх цунна шийца деша баьгІа ноакъостий практикагІа болча Іалаьмате хозача пионерски лагере вахача. ВІалла деце, доттагІашта хьалхошка корреспондент ва со, аьнна курал е йиш а на-дий! ХІаьта, харцдоале. Шаьлеи Шалажеи цІераш тувлаьй ала а хала мичад.

Новкъосташа а пионерлагера начальника а везаь тІанйцача корреспонденто хьоарал чуккхача даххагара хьал долаш шиъ командировка чакхъяьккхай. Арадаьккха сІулакх даьчул тІехьагІа салаІар а сакъердар а товш да. Бакъда, корреспондент вохензар... Іохайнача цо пионерлагерах репортаж язъю. Во а ца язъеш. Ихьан моттиге ши-кхо ди даьккхача хІаман дуктІавала аттагІа ма дий.

Хих воалаш хи тІадам ца кхийттача санна, редактора истола тІа репортаж Іоюла журналиста. Вокхо йийша а йийше, могаю из.

Бакъда, журналисто ни! хьатІакъовлалехьа редактора цецваьле хоатт: «Ай, Шаьла лахийтавецарий хьо?»

— Шаьлара яле а Шалажера яле а фу бе я из, материал дика хила!

Лоацца язде атта дац

КІирагІа арадьннача газеташ тІа нийсденнача кхоачамбоацарех дувцача хана дежурни критика цхьан авторах бехк баьккхар:

— Іа язъьча цхьан предложене ткъаь бийтта мугІ ба. Из дийша Іочакхъовалалехьа, хьалха дийшар дицлу.

— Ва, къонах, — аьлар вокхо.—Чулоацам кІоарга а болаш, предложенеш лоаца а йолаш язде атта да моттий хьона...

Массава а кхеташ хилац

Шиъ керда поэма редактора хьалхашка Іойиллар стихаш язъяра тІера волча журналиста. Шиъ хур-могар дича цу тІа дувцачун духтІавала мелдац редактора.

— Шоана - кхозза дишай аз хьа поэма, — аьннад цо. — Бакъда, со кхетац цу тІа дувцачох.

Цу кзажаьла дукха раьзаца хиннача автора аьлар:

— ХІаьта стихаш-м массане кхеташ а хилац...

Хьахар а дІаяздар а М. ХАМХОЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15.35 — Комсомол къахьегама дийна хетаьь киснопрограмма.
17.45 — «Зайнах» (гІалгІай меттала).
18.15 — Фильм-реклама.
18.20 — «Нохч - ГІалгІайче гІолла».
18.40 — Кинонурнал.
18.50 — Пятилетка наьмашаш. Автомобильни транспорта болхлой Денга (нохчий меттала).
19.20 — Хьалхалаттачар опыт массанена. «Баьнка тоаш тІехьара баца» («Москваски»).
22 ОКТЯБРЬ
17.00 — Документальни фильмаш.
18.05 — Хьанкала ду даьккхала хинда хьо, комсомол!
19.05 — «Нохч - ГІалгІайче гІолла».
19.25 — Кинонурнал.
19.35 — «Халкъа депутатий Советашна (нохчий меттала).
20.05 — «Вийса даькъала хийла шуна, беркаш!»
20.25 — «Са комсомольски къонаш». Комсомол хьалхехьача Денга (нохчий меттала).

РАДИО

27 ОКТЯБРЬ
6.40 — Керда хоамаш.
6.45 — Керда хоамаш (нохчий, гІалгІай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).
8.35 — Реклама.
8.40 — «Дега лоІамагІа» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
11.15 — «Комсомольцаш — сатеш бола дегаш». Радиокомпозици (нохчий меттала).
11.30 — «Дош кхоамашхьа». Корреспонденци (гІалгІай меттала).
11.45 — «Хьа хьахьегама хьахур». Корреспонденци.
15.15 — Мотивгерча автоши произведенеш (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хоттаваш бола хоаж.
17.16 — Комсомол хьахьаласа денга. Документальни дуьнна. КПСС Нохч - ГІалгІай обкома партархива заведующе Т. В. Плешакова беседа.
17.31 — «Гаьпарча шерий иллеш» яхача цикльера передача (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — «Юрт: гІуланкхаш пробленаш» (гІалгІай меттала).
УКВ
18.00 — «Атеист» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).
18.50 — Е. Чебакин. «Вадда дІахьахча доакха са даьзах». Радиоспектакль.
18.56 — Б. Зазнова лоаца дувцараш (гІалгІай меттала).
19.10 — Хьахара заьзарш.
28 ОКТЯБРЬ
6.40 — Керда хоамаш.
6.45 — Керда хоамаш (нохчий, гІалгІай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — «Шун декараш хьахьашду хоаха». Концерт (нохчий меттала).
11.15 — «Атеизма тема моттигерча издадай кхоллама». Беседа (нохчий меттала).
11.35 — Музыка (гІалгІай меттала).
11.50 — «Къахьегам ду сага сий». Радиоочерк (гІалгІай меттала).
15.15 — Литературни Нохчи ГІалгІайче (гІалгІай меттала).
15.25 — Реклама.
17.15 — Передачай программа. Хоттаваш бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — Сийлахь - йоккъача нотанин 40 шу дизараца «Даьха лораьй цар» (гІалгІай меттала).
17.31 — «Цо сийгаш (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — «Юртара вахар: проблемаш, лехараш, решенеш».
УКВ
18.00 — Рыленков Николая стихашех арахьа оттаьь композици.
18.30 — Х. Гагаева лоаца дувцараш.
18.45 — «Партаз, Ленинах, Даьхенах». Концерт.

Хоттали

Тахан республике гІолла Грозне хувцалуш мохкаш а йолаш, йоачан а йоаццаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 10—15, Грозне 12—14 градус йІовхал йолаш хилен тарлу. Кхоана хувцалуш мохкаш а йолаш, хьалгІа чІоагІа дола цхьа малх ца гуш, кхаьаьгІо дегІа а делхаш, тайп - тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсан — 1 +4, дийнахьа +10 +15 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364937, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бахьхинна секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта бахамэ — 2-47-84; культура — 2-84-75; кехаташ — 2-85-64; корректора — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364937, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувли шинарен, ерен, шоаттен денойшка

СФ05398. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5142.